

PELLÉAS ET MÉLISANDE

LES MAP

Beste leerkracht,

Binnenkort kom je met je leerlingen de voorstelling *Pelléas et Mélisande* bijwonen. Deze lesmap biedt je de mogelijkheid om je leerlingen hierop voor te bereiden.

De map bestaat uit twee grote delen. Het eerste deel bestaat voornamelijk uit achtergrondinformatie bij de voorstelling en rond een thema in het verhaal. In dit deel vind je informatie over Muziektheater Transparant, de makers van de voorstelling, het symbolisme en het impressionisme.

In het tweede deel wordt er een aanzet gegeven om met de leerlingen te werken rond de personages, de symboliek en om te werken rond een thema in het verhaal, nl. (ont)hechting.

Het verhaal vertelt immers over een meisje dat het contact met haar verleden en haar oorsprong verliest en in haar zoektocht naar de liefde de dood lijkt aan te trekken.

Dat dit nog steeds een brandend actueel thema is, hoeft geen betoog. Denk maar aan alle mensen op de vlucht voor oorlogen, waarbij ze uit extreme nood al hun bezittingen en dierbaren moeten achterlaten. Denk aan alle geadopteerden of alle anderen die om welke reden dan ook losgerukt werden van hun wortels om een beter en meestal ook veiliger leven elders te gaan leiden. Elke leerling kent allicht wel iemand in zijn of haar nabije omgeving die op welke manier dan ook losgerukt werd van daar waar zijn of haar leven begon.

Doordat deze oefeningen hoofdzakelijk vertrekken vanuit de belevingswereld van de jongeren, zijn ze erg geschikt voor zowel het beroeps-, technisch-, kunst- als voor het algemeen vormend onderwijs. Bovendien lenen de oefeningen zich uitstekend om vakoverschrijdend te werken.

Jullie reacties en reacties van de leerlingen, zowel op de voorbereiding als op de beleving van de voorstelling, zijn voor Muziektheater Transparant erg waardevol. Je kan deze reacties altijd mailen naar haryanti@transparant.be

Hopelijk wordt het een boeiende ervaring!
Muziektheater Transparant vzw

Over Transparant

Muziektheater Transparant is een productiehuis dat de artistieke grenzen van opera- en muziektheater verkent. De creatie van nieuwe muziektheaterstukken, nieuwe kameropera's en vergeten opera's uit het verleden staat centraal, met specifieke aandacht voor het vocale. Oude en nieuwe muziek worden gelijktijdig geprogrammeerd en met elkaar geconfronteerd: W.A. Mozart en Wim Henderickx, Franz Schubert en Peter Maxwell Davies, Claudio Monteverdi en Eric Sleichim, Wolfgang Rihm en Jan Van Outryve.

Muziektheater Transparant spitst zijn aandacht toe op het werk van zes huisartiesten. Daarnaast krijgen jonge zangers, jonge componisten en jonge regisseurs doorgroeikansen dankzij de structurele begeleiding en omkadering. De huisartiesten leggen elk een persoonlijk traject af, maar werken ook regelmatig samen, in wisselende combinaties. Dat leidt tot de nodige diversiteit en levert tegelijk interessante kruisbestuivingen op.

Muziektheater Transparant wil bovenal een huis zijn waar al die paden elkaar kruisen en inspireren. Als basis van de verdere zoektocht naar wat muziektheater is, blijft de werking met jonge artiesten en het stemmenproject Institute for Living Voice van groot belang. De ontmoetingen met zangers uit diverse stijlen en tradities en het creëren van nieuw werk met jonge zangers leverde de voorbije jaren enkele spraakmakende voorstellingen op, en gaf ook artistieke zuurstof aan de hele werking.

Muziektheater Transparant kadert zijn werk in een internationaal perspectief, speelt reisvoorstellingen tot ver buiten de eigen landsgrenzen en werkt samen met heel wat internationale structuren en festivals zoals de Salzburger Festspiele, het KunstenFESTIVALdesArts, Festival d'Avignon, Hollandfestival, Zürcher Theater Spektakel, Opéra de Lille en diverse Cultuursteden van Europa (Brugge, Salamanca, Lille, Stavanger). *Transparant* werkt ook regelmatig samen met andere Vlaamse huizen als deSingel, De Munt, de Vlaamse Opera, Concertgebouw Brugge, KVS, NTGent en HetPaleis. Terugkerende Nederlandse partners zijn o.m. Toneelgroep Amsterdam, Zeeland Nazomerfestival, Vrede van Utrecht, YO! Opera Festival en de Rotterdamse Schouwburg.

MUZIEKTHEATER TRANSPARANT vzw
Leopoldplaats 10 b1 ~ B 2000 Antwerpen
Tel. +32 (0)3 225 17 02 ~ Fax +32 (0)3 226 16 52
info@transparant.be ~ www.transparant.be

Pelléas et Mélisande

Claude Debussy / Annelies Van Parys / Maurice Maeterlinck / Wouter Van Looy

De geschiedenis van *Pelléas et Mélisande* vertelt over een tragische driehoeksrelatie. Golaud, kleinzoon van koning Arkel, verdwaalt tijdens de jacht in het bos en treft daar de schuchtere Mélisande aan. Haar kwetsbaarheid oefent een grote aantrekkingskracht uit op de prins. Nadat Golaud haar naar het kasteel van zijn grootvader heeft gebracht, treft Mélisande Golauds halfbroer Pelléas aan. Tussen Pelléas en Mélisande bloeit spoedig een fatale genegenheid, een dodelijke zielsverwantschap op. Golaud krijgt lucht van hun heimelijke ontmoetingen en doodt zijn broer... Mélisande sterft in het kraambed.

muziek **Claude Debussy**

bewerking **Annelies Van parys**

tekst **Maurice Maeterlinck**

regie **Wouter Van Looy**

video **Vivian Cruz | Hectór Cruz | Wouter Van Looy**

decor **Stef Stessel | Wouter Van Looy**

lichtontwerp **Stef Stessel**

muzikale leiding **Marit Strindlund**

Mélisande **Diana Higbee** | *Pelléas* **Florian Just** | *Golaud* **Andreas Jankowitsch**

Geneviève **Marie-Noële Vidal** | *Arkel* **Knut Stiklestad**

muzikale uitvoering **Oxalys Ensemble**

13 musici: blaaskwintet, strijkkwintet, percussie, harp, piano

Productie **Muziektheater Transparant**

in coproductie met Oxalys ensemble, Concertgebouw Brugge en Nye Opera Bergen (Noorwegen)

Met *Pelléas et Mélisande* schreef de Gentse symbolistische schrijver Maurice Maeterlinck in 1893 een toneelstuk dat meteen furore maakte. Het sprookjesachtige verhaal van de latere Nobelprijswinnaar voor literatuur vertelt de mysterieuze geschiedenis van Mélisande die in een bos gevonden wordt door de prins Golaud. Haar verleden blijft in duisternis gehuld en haar komst veroorzaakt een fatale verhouding tussen haar en de halfbroers Golaud met wie ze trouwt en Pelléas met wie Mélisande een zielsverwantschap ontwikkelt.

Het intrigerende verhaal van Maeterlinck inspireerde Claude Debussy tot een opera die een mijlpaal vormt in de operageschiedenis. Muziektheater Transparant brengt een intimistische kamermuziekversie, die recht doet aan de poëtische kracht van het stuk. In een sober videodecor representeren de zangers de personages. Geflankeerd door de instrumentalisten van het Oxalys ensemble nemen ze het publiek mee op een innerlijke tocht vol duistere beelden. Een verhaal over een meisje dat het contact met haar verleden en haar oorsprong verliest en als een bodemloos meer in haar zoektocht naar liefde de dood lijkt aan te trekken.

DEEL I
ACHTERGRONDINFO

Over de makers van de voorstelling

WOUTER VAN LOOY (*regie*)

Wouter Van Looy is huisregisseur bij Muziektheater Transparant waar hij de artistieke leiding deelt met Guy Coolen. Voor Transparant realiseerde hij projecten in toonaangevende festivals en kunstencentra in Europa alsook in Noord en Zuid-Amerika en Australië. Recentelijk ging werk van hem in première in Zürich (Theaterspektakel), Antwerpen (deSingel en de Vlaamse Opera), Mexico (Musica y Escena) en Rijsel (Opéra de Lille) en Bregenzer Festspiele.

Wouter Van Looy werkt op de grens van opera en hedendaags muziektheater vaak met linken naar historische bronnen zoals bij zijn encenering van *Drift* (2004) gebaseerd op Claudio Monteverdi's *L'Arianna*, *Dido* (2006) naar Vergilius en Villa Vivaldi gebaseerd op *Ariosto* en Vivaldi.

Geïnteresseerd door de artistieke mogelijkheden om essentiële filosofische en wetenschappelijke vragen te benaderen regisseerde Wouter Van Looy een aantal stukken gebaseerd op historisch belangrijke schrijvers als Francesco Petrarca (*Sestina*/Claudio Monteverdi, 2004), Fernando Pessoa (2007, *Void*/Wim Henderickx), Franz Kafka (2008, *Kafka Fragments*/Gyorgy Kurtag).

Wouter Van Looy's voorstellingen zijn vaak het resultaat van multidisciplinaire samenwerking tussen componisten, schrijvers and beeldende kunstenaars . In zijn avontuurlijke aanpak presenteert Wouter Van Looy zijn werk geregeld in ongewone scenische settings. Zo liet hij onder andere voor *Het meisje, de jongen, de rivier* (2008), het publiek bij de voorstelling overnachten die plaatsvond in de Antwerpse haven.

Naast zijn werk als artistiek leider en regisseur bij Muziektheater Transparant richtte Wouter Van Looy in 1995 het kindermuziekfestival Oorsmeer op dat onder de nieuwe naam BIG BANG bekend staat als een trendsettend muziekfestival voor kinderen en in 8 Europese steden wordt georganiseerd en vanaf 2013 in Australië van start gaat.

Zijn interesse in educatieve projecten heeft geresulteerd in jaarlijkse operaproducties die hij met jonge zangers realiseert en het project Institute for Living Voice dat hij met de Amerikaanse vocalist David Moss organiseert. Dit seizoen regisseert Wouter Van Looy o.a. *Blond Eckbert* (Judith Weir) op uitnodiging van Bregenzer Festspiele, *Solitude* (Purcell) in Mexico City, *Listen to the Silence* – een reis met John Cage dat in première gaat in Centro Cultural de Belém Lissabon, en *Pelléas et Mélisande* (Debussy, in een bewerking van Annelies Van Parijs) in Concertgebouw Brugge en Nye Opera Bergen (Noorwegen).

ANNELIES VAN PARYS (*muzikale bewerking*)

Annelies Van Parys (°1975) studeerde compositie aan het Koninklijk Conservatorium Gent bij Luc Brewaeys. Ze kreeg de compositieprijzen Vlaanderen-Québec, Jeugd en Muziek en Gebroeders Darche. Ze was laureate van het Tactus Internationaal Compositieseminarie voor orkest en werd gekozen tot ere-ambassadeur 2011 van het Koninklijk Conservatorium Gent. In 2011 werd haar ook het prestigieuze laureaatschap van de Koninklijke Vlaamse Academie van België toegekend.

Heel wat van haar werken werden reeds geselecteerd voor het partiturenfonds van ISCM-Vlaanderen, haar Tweede Symfonie werd geselecteerd voor de “IAMIC Sounds of the Year” (2009) en *An Oresteia* (productie met Asko/Schönberg, VocaalLAB en Transparant) voor “De Ovaties” (2011) in Nederland.

Haar composities werden al uitgevoerd door zowat alle Belgische topensembles (Spectra, Champ d’Action, Hermes, Ictus, Collegium Vocale Gent...) evenals de meeste orkesten. Dit niet enkel in België maar ook in het buitenland.

Met haar bijdrage aan de productie *Ruhe* stond ze op de meeste grote theaterfestivals in Europa en ver daarbuiten. Tegenwoordig wordt haar werk steeds vaker uitgevoerd door buitenlandse topensembles (Asko/Schoenberg, Recherche, VocaalLAB Nederland ...) en dirigenten (Sian Edwards, Otto Tausk, Alejo Pérez, Marit Strindlund...)

Sinds 2007 is ze in residentie bij Muziektheater Transparant. Ze tekende er voor de “An Index of Memories” met het Spectra Ensemble en VocaalLAB Nederland olv Marit Strindlund, in een regie van Caroline Petrick. Die regisseerde ook “Een Oresteia” (muziek van Xenakis en Van Parys) met het Asko/Schoenberg Ensemble

en VocaalLAB Nederland olv Alejo Pérez. Deze laatste productie genoot opmerkelijk veel bijval en zal volgend seizoen opnieuw op een aantal grote (buitenlandse) podia te zien zijn. Momenteel staan een nieuw werk voor Blindman en een hertaling naar kamerensemble van Debussy’s *Pelléas et Mélisande* in de steigers.

Annelies Van Parys doceert vormanalyse en orkestratie aan het Koninklijk Conservatorium Brussel en piano aan het Stedelijk Conservatorium van Brugge.

MAURICE MAETERLINCK (*tekst*)

Maurice Maeterlinck (1862 – 1949) is de enige Belgische auteur, die tot nu toe ooit de Nobelprijs literatuur kreeg. Die hoogste literaire onderscheiding ontving hij in 1911 als een erkenning van het grote aanzien, dat hij toen al internationaal genoot als één van de grootste schrijvers van zijn tijd. Maeterlinck was de absolute grootmeester van het symbolisme in de literatuur, een filosofischartistieke strekking, die de aardse werkelijkheid enkel als symbool zag van een diepere, soms ook fatale werkelijkheid, waartegen de mens geen verhaal had.

Maurice Maeterlinck was een Gentenaar. Hij stamde uit de Franstalige bourgeoisie en kreeg zijn opleiding in het Frans. Zoals toen vrij algemeen in de bovenlaag in Vlaanderen beschouwde hij zichzelf als een Vlaming en was het Frans voor hem toen de enige beschikbare cultuurtaal.

Maeterlincks literaire bloeitijd situeert zich in de periode tot voor de Eerste Wereldoorlog, toen hij in vrij korte tijd met zijn poëzie, zijn vroege essays en vooral met zijn revolutionaire toneelwerk meesterwerken van vernieuwende literatuur afleverde.

Op vrijdag 29 augustus 1862 werd in Gent, in de Peperstraat nummer 6, Maurice Polydore Marie Bernard Maeterlinck geboren.

Zijn familie was schatrijk, zijn vader Polydore Maeterlinck bracht zijn dagen in hoofdzaak door met het beheren van zijn fortuin, dat Maurice's moeder Mathilde van den Bossche bij haar huwelijk nog fors had doen toenemen. De familie bezat ook nog een landhuis in Oostakker. Het meest charmante gedeelte, een tuin van vijf hectaren, met bloemen, vruchtbomen, bijen en het vlakbije kanaal naar Terneuzen, zou een diepe indruk nalaten op de jonge Maurice.

Op aandringen van zijn vader ging Maurice Maeterlinck in 1882 rechten studeren aan de Gentse universiteit. Even probeerde hij het aan de balie. Met het enige resultaat dat hij naar zijn zeggen zijn cliënten rechtstreeks de gevangenis inpraatte. Maeterlinck hield het al gauw voor bekeken. Hij wist zijn vader ervan te overtuigen dat hij dringend naar Parijs moest om daar aan de balie het pleiten te leren. In werkelijkheid stortte hij er zich samen met zijn kompaan Grégoire Le Roy in de literaire avant-gardekringen rond Villiers de l'Isle-Adam, zijn grote gids naar het symbolisme.

CLAUDE DEBUSSY (muziek)

Claude Achille Debussy (Saint-Germain-en-Laye, 22 augustus 1862 – Parijs, 25 maart 1918) was een Frans componist die vernieuwing bracht binnen de klassieke muziek.

"Bach, die Onze Lieve Heer van de muziek tot wie elke componist zou moeten bidden alvorens aan het werk te gaan, om zich voor middelmatigheid te behoeden."
Debussy (in een recensie van de première in 1902 van de 2de orgelsymfonie van en door Louis Vierne)

Hoewel Claude van eenvoudige komaf was en er binnen het gezin Debussy weinig aan muziek werd gedaan, werd zijn talent al vroeg ontdekt. Dankzij bemiddeling van madame Mauté, de schoonmoeder van de dichter Paul Verlaine, mocht hij in 1873 naar het Conservatoire de Paris, waar hij pianoles kreeg van Antoine François Marmontel en harmonieleer van Émile Durand. Ook volgde hij korte tijd lessen bij César Franck.

In 1879 vroeg de weldoenster van Tsjajkovski, gravin Nadjezda Filaretovna von Meck, aan Marmontel of hij een geschikte jonge pianist wist voor haar huistrio. Hij maakte haar attent op Debussy. Zijn spel viel zodanig in de smaak dat hij in 1882 met de familie von Meck naar Rusland ging. Na terugkeer volgde hij compositielessen bij Ernest Guiraud, die hem adviseerde eenvoudiger te schrijven, wilde hij in aanmerking komen voor de Prix de Rome.

In 1884 lukte hem dit met zijn cantate *L'enfant prodigue*, hoewel de componist Charles Gounod, die hem als genie beschouwde, voor hem in de bres moest springen. De toekenning van de prijs stelde Debussy in staat twee jaar in Rome te werken en te studeren. Dit overigens niet naar eigen genoegen, want het verblijf aldaar werd door hem als een kwelling ervaren. Hij zei niet tegen het klimaat te kunnen, zich niet te interesseren voor de antieke kunst en zich regelrecht te ergeren aan de feesten die hij moest bijwonen. Hier schreef hij het orkeststuk *Printemps*, dat door de jury in Parijs werd weggehoond. De secretaris van de Académie schreef in zijn rapport dat het zeer wenselijk zou zijn als Debussy zich niet verloor in dit soort impressionisme, dat hij als een van de gevaarlijkste vijanden van kunstwerken beschouwde. Debussy was inmiddels bezig aan een derde werk, getiteld *La Demoiselle élue*, op een vertaalde tekst van Dante Gabriel Rossetti, maar voor hij het voltooid had was hij al uit Rome vertrokken, nog voor de twee jaren voorbij waren. De jury weigerde *Printemps* uit te voeren, waarop Debussy zich verzette tegen een

uitvoering van *La Demoiselle élue*. Hiermee was de breuk tussen hem en de leiders van de Académie volkomen.

Gedurende een bezoek aan Bayreuth (1888-89) kwam Debussy in contact met de muziek van Richard Wagner, die een dwingende greep op zijn werk leek te krijgen. Tijdens de Wereldtentoonstelling van Parijs in 1889 raakte hij echter onder de bekoring van Spaanse en vooral ook Javaanse muziek, met name van de klanken van de gamelan. Hierdoor lukte het hem onder de invloed van Wagner uit te komen en een hoogst oorspronkelijke, eigen klanktaal te ontwikkelen.

In 1899 huwde Debussy met Rosalie Texier, een meisje van eenvoudige komaf, dat hem voorbeeldig terzijde stond in de moeilijke tijd voordat hij bekendheid begon te genieten. In 1904 wenste Debussy echter van haar te scheiden om te kunnen trouwen met hun gezamenlijke vriendin Emma Bardac-Moyse. Door dit tweede huwelijk kwam hij in aanraking met de "betere kringen", hoewel dit niet betekende dat er een einde kwam aan zijn financiële zorgen.

In 1901 werd Debussy muzikrecensent voor de *Revue Blanche*. Later schreef hij ook voor andere bladen. Een bloemlezing hiervan werd na zijn dood gebundeld onder de titel *Monsieur Croche Antidilettante*.

Vanaf 1909 wist Debussy dat hij aan kanker leed. Daarnaast was het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog een grote domper, waardoor hij het maandenlang niet kon opbrengen te componeren. Toch wist hij zich hiervan te herstellen. In deze tijd schreef hij nog werken als de *Douze études* en de *Six sonates pour divers instruments*, waarvan hij er overigens slechts drie kon voltooien. Debussy stierf tijdens het laatste Duitse offensief toen Parijs met langeafstandsgeschut en vanuit luchtschepen werd gebombardeerd. Omstandigheden noopten tot een informele begrafenis op het kerkhof van Passy.

Debussy heeft de muziek in heel nieuwe banen geleid. Met zijn aparte klankcombinaties en harmonieën schreef hij tal van originele werken, waaronder:
Prélude à l'après-midi d'un faune (1894)
Pelléas et Mélisande (1902)
La Mer (1903-1905)
Ibéria (1908)
Jeux (1913)

Over symbolisme en impressionisme

HET SYMBOLISME

Het symbolisme was een stroming in de beeldende kunst, muziek en literatuur die in het fin de siècle opgang maakte, in eerste instantie in Frankrijk, maar spoedig daarna ook elders in Europa. Het ontstaan van het symbolisme is te zien als een reactie op het rond 1850 dominante realisme en naturalisme in de kunst. Verbeeldingskracht, fantasie en intuïtie werden centraal gesteld. Er was sprake van een sterke hang naar het verleden en een gerichtheid op het onderbewuste en het onverklaarbare. Symbolisten zochten vooral naar ongewone dingen. Het symbool stond daarbij centraal.

Het symbolisme ontstond als kunststroming rond het midden van de negentiende eeuw. De Europese samenleving in het midden van de negentiende eeuw kenmerkte zich door grote veranderingen. Er was sprake van een toenemende industrialisatie, technologische veranderingen, urbanisatie en toenemende sociale verschillen. Het was een tijd van nieuwe ontdekkingen en vooruitgangdenken: positivistisch rationalisme en sociaaleconomisch realisme stonden centraal.

Tegenover het vooruitgangdenken ontstond evenwel bij velen een gevoel dat tegelijkertijd 'iets goeds' verloren dreigde te gaan, vooral gelegen in het oude culturele stelsel. "Je krijgt het gevoel", schreef de symbolistische dichter Gustave Kahn, "dat deze mensen alleen maar naar bronnen van inkomsten lopen te zoeken; de bron van de dromen droogt op" ^[1]. De positivistische kijk op de wereld werd in de tweede helft van de negentiende eeuw ook steeds vaker ervaren als een onderdrukkende kracht. Er ontstond met name bij veel kunstenaars een deprimerend gevoel van verval, dat bepalend zou worden voor de opkomst van het symbolisme.

Het symbolisme wortelt uiteindelijk sterk in de romantiek, die rond 1800 ook al ontstond als een soort tegenbeweging voor de overwaarding van rede en objectiviteit. "Symbolistische dichters roepen liever de maan op dan de zon, liever de herfst dan de lente, liever stilstaand dan snelstromend water en liever regen dan

een blauwe hemel”, schrijft filosoof en kunsthistoricus Michael Francis Gibson: “Ze klagen over treurigheid en verveling, over teleurstelling in de liefde, over machteloosheid en over matheid en eenzaamheid. Ze zijn bedroefd omdat ze ondervinden dat ze in een wereld leven die in doodsnood verkeert”^[2]. Duidelijk herkenbaar is het pessimisme van Schopenhauer.

Een andere voedingsbodem voor het symbolisme was de religieuze, katholieke mentaliteit in Frankrijk, België, Oostenrijk en delen van Duitsland. Ook Engeland kan in dat rijtje worden geplaatst. In Engeland kwamen de symbolistische principes rond 1850 als eerste tot uitdrukking via het kunstenaarsgenootschap van de prerafaëlieten, die teruggrepen op de stijl van het Quattrocento. Het begrip symbolisme werd uiteindelijk voor het eerst expliciet gebruikt in Frankrijk. Jean Moréas introduceerde de term in een artikel in *Le Figaro*, waarin hij stelde dat een aantal decadent genoemde schrijvers een betere naam verdienen: symbolisten dus. “Alleen in het uitdrukken van hun diepste emoties”, schreef hij, “maken symbolistische dichters hun ideeën aanschouwelijk.

De term symbolisme verwijst niet zozeer naar een bepaalde stijl als wel naar een wijze van benadering. In de schilderkunst werd de term toegepast op zeer verschillende stijlen, die echter allen gemeen hadden dat ze het realisme en het naturalisme afwezen. Verbeeldingskracht, fantasie, spiritualiteit en intuïtie kwamen centraal te staan. Er was sprake van een sterke hang naar het verleden en een gerichtheid op het onderbewuste, het esoterische en het onverklaarbare. Symbolisten wilden niet afstandelijk observeren, zochten vooral naar ongewone dingen. Het symbool stond daarbij centraal.

Het symbool verwijst naar een afwezige realiteit die de gegeven (beperkte) alledaagse realiteit overstijgt. In de kern gaat het om een conflict tussen twee wereldbeelden: aan de ene kant is er de onveranderlijke wereld van handel en industrie, onverschillig tegenover diepere waarden. Aan de andere kant is er het geloof in een transcendente wereld die een totale verandering belooft van wat gegeven is. “Het symbolisme drukt dus iets anders uit dan de zichtbare werkelijkheid”, schrijft de Hellenist E.R. Dodds, “en dat niet zomaar oppervlakkig. De stroming gaat dieper: ze raakt aan de voortdurende veranderende staat van de beschaving en aan haar endogene neurose”

Uiteindelijk gaat het de symbolisten primair om het scheppen van betekenis in een wereld waarin de vervulling van de eerste levensbehoeften de plaats in had genomen van een vroegere gemeenschappelijke visie op de wereld. Alle kunst die van enig belang is, zo vonden de symbolisten, verwijst naar een niveau dat uitstijgt boven zichzelf en de wereld.

Symbolisme en andere kunsten

Het symbolisme vond ook haar weg naar de wereld van de muziek, waar Claude Debussy, Alexander Skrjabin en Igor Stravinski belangrijke vertegenwoordigers waren. Gangbare technieken en compositievormen werden afgewezen, toegewerkt werd naar een strikt zintuiglijke ervaring bij de luisteraar. Esthetische principes stonden centraal, thema's werden vaak ontleend aan werk van symbolistische schrijvers.

In het theater werd het symbolisme vaak geassocieerd met de Russische regisseurs Konstantin Stanislavski en Vsevolod Meyerhold, die het begrip het 'emotioneel geheugen' introduceerden: de acteur moet putten uit de vaak diep verborgen herinneringen uit het gevoelsleven. In Rusland groeide ook het decorontwerpen uit tot een ware vorm van symbolistische kunst, met Alexandre Benois als belangrijke exponent. Bij de symbolistische beeldhouwkunst horen de namen Auguste Rodin, Julius Klinger en George Minne.

IMPRESSIONISME

Het impressionisme is een stroming in de geschiedenis van de klassieke muziek die in Frankrijk ontstond als reactie op de late romantiek.

De stroming heeft sterke verwantschappen met de laat 19e eeuwse schilderkunst en literatuur. De stroming kwam tot bloei in de periode van circa 1870 tot 1910, en ging daarna min of meer over in expressionisme en serialisme.

De term "impressionisme" wordt vaak gebruikt om muziek van Debussy te omschrijven, hoewel dit door sommigen (ook de toondichter zelf) werd betwist. De term had de negatieve klank van vaagheid en gebrek aan structuur. In een brief uit 1908, schreef de componist: "Ik probeer 'iets anders' te doen – een soort realiteiten – wat door imbecielen 'impressionisme' wordt genoemd". Elders merkte Debussy eens op: "Muziek is gemaakt van kleuren en afgepaste ritmes".

De impressionistische muziek is doorgaans sfeertekend gecomponeerd. Waar in de romantiek nog meer de individueel ervaren emotie en persoonlijkheid voorop stonden, maken impressionistische componisten doorgaans de sfeer belangrijker dan de emotie. Een analoge ontwikkeling vond plaats in de schilderkunst, waar concrete thema's meer en meer verlaten werden en stromingen als het pointillisme, aquarelkunst en abstractie tot ontwikkeling kwamen. Ook liet het impressionisme in de muziek zich graag inspireren door de literatuur (bijvoorbeeld gedichten van Appolinaire en Verlaine). Veel liederen uit deze periode zijn ook op teksten van tijdgenoten, waar in de romantiek nog vaak werd teruggegrepen op oudere dichters en teksten.

Ook de invloed van oosterse muziek werd groter, vanwege toenemende kennis over Arabische, Indiase, Chinese en Hindoestaanse muziek. Een voorbeeld is Debussy's "Pagodes", een stuk met Javaans-georiënteerde elementen (imitatie van Gamelan).

Tevens wordt de muziek intiemer, geen grote bezettingen met bombastische geluidsorkanen, maar subtiele klankvelden, die fijntjes en subtiel worden vormgegeven. Er ontstaat een voorkeur voor kleinere vormen en bezettingen. Ook wordt het tonale componeren verlaten in ruil voor pentatoniek en octotoniek, harmonie wordt vrijer, en het 'zwevende' ritme (minder duidelijk waar de 'tel' zit) wordt prominenter.

In het late impressionisme verschijnen invloeden van de uit Amerika overgewaaid vroege jazz-cultuur. (Voorbeelden: The Little Negro van Debussy, Pianoconcert in G van Ravel). Maar ook de toenemende mechanisatie en industrialisatie drukten hun stempel op de teloorgang van de stroming.

In de rest van Europa wordt de stroming nauwelijks overgenomen of geïmiteerd. In Duitsland kan Hugo Wolf in zijn latere werk gezien worden als een impressionist. Bij de Nederlandse componisten valt te denken aan Alphons Diepenbrock, Jan Ingenhoven en Rudolf Escher, maar geen van drieën kan voluit impressionist worden genoemd. Ook componisten als Gustav Mahler, Alban Berg en Schoenberg vertonen soms impressionistische trekjes, al ontwikkelde hun muziek zich uiteindelijk in een andere richting: de vrije a-tonaliteit en serialisme.

Componisten

Erik Satie (voorloper van impressionisme)
Claude Debussy
Gabriel Fauré (eerst laatromantisch, later impressionistisch)
Maurice Ravel (ook voorloper van expressionisme genoemd)
André Caplet
Henri Duparc
Florent Schmitt

Over Pelléas et Mélisande

Het symbolistische drama *Pelléas et Mélisande* uit 1892 van de Belgische, naar Frankrijk uitgeweken schrijver Maurice Maeterlinck vormde voor verschillende componisten een dankbare inspiratiebron in diverse genres. Het stuk werd voor het eerst in Parijs opgevoerd

Het verhaal in het kort

Mélisande, echtgenote van Golaud

Pelléas, kleinzoon van Arkel

Golaud, kleinzoon van Arkel

Geneviève, moeder van Pelléas en Golaud

Arkel, koning van Allemonde

Yniold, zoon uit het eerste huwelijk van Golaud

Verder: een herder/medicijnman

De handeling speelt in een vage Middeleeuwse, met sagen omgeven tijd.

In de buurt van kasteel Allemonde volgt Golaud, de halfbroer van Pelléas die het spoor van aangeschoten wild volgt in het bos aan de rand van een bron een huilend meisje aan dat zich Mélisande blijkt te noemen. Het is op de vlucht voor mensen, maar wil de reden van haar verdriet niet vertellen. Een kroon die in het water is gevallen, wil ze niet terughebben. Ondanks alles volgt ze Golaud omdat de duisternis valt en ze het koud krijgt.

Zes maanden later leest Geneviève, de moeder van Pelléas en Golaud, hun vader, de oude koning Arkel een brief van Golaud aan Pelléas voor waarin deze vertelt van zijn ontmoeting met Mélisande en het daarop volgende huwelijk met haar. Hij schrijft die brief omdat hij vreest dat Arkel dat huwelijk niet zou toestaan. Maar wanneer Mélisande desondanks welkom is, moet een licht op de torenspits worden ontstoken. Arkel wil dat huwelijk in tegenstelling tot het eerste niet in de weg staan, dus wordt Mélisande welkom geheten.

Geneviève begeleidt Mélisande door het slotpark. Daar ontmoet Mélisande voor het eerst Pelléas, die onmiddellijk laat blijken dat hij verliefd op haar is. Later op de dag komen Pelléas en Mélisande samen wandelend bij de 'Bron der blinden' waar Pelléas aan Mélisande vraagt hoe haar eerste ontmoeting met Golaud was, maar ze gaat daar niet op in. Terwijl ze over de bron naar haar spiegelbeeld kijkt, speelt ze met haar trouwring, die als de kasteelklok 12 slaat in het water valt. Op de vraag wat

ze tegen Golaud zal zeggen als deze naar haar ring vraagt, antwoordt ze: “De waarheid”.

Precies op hetzelfde tijdstip toen Mélisande haar ring verloor, is Golaud van het paard gevallen zoals hij haar later op het ziekbed vertelt. Ze verpleegt hem zorgzaam, maar breekt plotseling in tranen uit. Ook zij is ziek en voelt zich op het kasteel helemaal niet gelukkig. Golaud wil haar troosten, pakt haar handen, en merkt dat de trouwring weg is. Verlegen bekent Mélisande dat ze deze is verloren in een grot aan het strand waar ze met Yniold, de kleine zoon uit Golauds eerste huwelijk aan het schelpen zoeken was. Golaud verlangt dat ze de ring onmiddellijk gaat zoeken omdat deze voor hem meer betekent dan ze zich kan voorstellen. Omdat het al donker is, moet Pelléas haar begeleiden. Met een smoesje gaan beiden de grot in en in het maanlicht verschijnen in hun ogen de gestalten van drie slapende oude bedelaars. Waarna beiden zich dieper in de grot terugtrekken.

De volgende dag staat Mélisande neuriënd voor het raam van de kasteeltoren en kamt ze haar lange haar. Pelléas, die de volgende dag op reis wil, ziet haar en smeekt haar om zich voorover te buigen zodat hij haar haren kan strelen en liefkozen. Daarbij knoopt hij ze aan een boom om Mélisande voor de komende nacht zijn gevangene te maken. Golaud treft haar vastgebonden aan en vermaant haar, denkend dat het om een speelse grap gaat.

In de gewelven onder het kasteel brengt Golaud zijn broer naar een diepe put. Griezelen kijkt Pelléas in die put. Aan de uitgang van de gewelven vermaant Golaud zijn broer om niet nog een keer dat spelletje van gisteren op te voeren.. Mélisande moet namelijk worden ontzien omdat ze zwanger is. Pelléas kan beter elk contact met haar vermijden, liefst onopvallend, maar toch.

Door jaloezie geteisterd ondervraagt Golaud Yniold over alles wat Pelléas en Mélisande zoals doen tijdens zijn afwezigheid. Uit de onschuldige antwoorden van Yniold ervaart hij veel dat zijn twijfel versterkt. Voor het kasteel aangekomen tilt hij zijn zoon hoog op zodat deze kan zien wat zich in de kamer van Mélisande afspeelt. Pelléas is bij haar, maar staat ver van haar af en kijken naar het licht, wat Yniold angst aanjaagt.

Pelléas maakt een afspraak met Mélisande bij de ‘Bron der blinden’ om afscheid van haar te nemen. Zijn vader, een zwijgende oude man, voor wie hij op het kasteel was gebleven, zou genezen zijn en had hem gevraagd nu weer het kasteel te verlaten. Arkel is blij, ook voor Mélisande, blij dat nu na de genezing van Pelléas’ vader weer wat blijheid en vrolijkheid op het slot terugkeert. Maar het tegendeel blijkt het geval als Golaud arriveert met een grote wond in zijn voorhoofd. Mélisande wil hem

helpen, maar Golaud duwt haar grof weg, pakt haar in een woedeaanval bij de haren en deemoedigt haar als een waanzinnige.

Verandering van beeld: Tijdens het spelen van Yniold met een gouden bal tussen de rotsen gerold. Vergeefs probeert hij een rotsblok te verplaatsen. Een in de verte langstreckende schaapherder, die blijkbaar is verdwaald, vervult hem met grote angst.

Bij de bron in het park verklaren Pelléas en Mélisande elkaar hun grote liefde. Terwijl ze zich hartstochtelijk omarmen, ontdekt Golaud hen. Hij doodt Pelléas met zijn zwaard en rent de in het bos gevluchte Mélisande na.

Na een sprongetje in de tijd zien we Arkel, Golaud en een dokter waken aan het bed van de stervende Mélisande. Even ontwakend vraagt ze om het raam open te doen, zodat ze de zee kan zien. Golaud knielt naast haar om haar om vergeving te smeken, maar ook om eindelijk de waarheid te zeggen over haar mogelijk geheime liefde. Doch Mélisande lijkt hem niet meer te verstaan. Ze sterft. Arkel draagt Mélisandes kleine dochter uit de sterfkamer.

Gabriel Fauré & Pelléas et Mélisande

Het toneelstuk van Maeterlinck beleefde in Parijs zijn eerste opvoering op 17 mei 1893. Het werk werd in het Engels vertaald en de actrice Campbell wilde daarbij voor een Londense opvoering toneelmuziek. De meeste orkestrale muziek van Fauré werd in opdracht geschreven, hetzij voor het theater, hetzij als transcriptie van bestaande instrumentale muziek. Debussy zelf weigerde zo’n orkestraal uittreksel te maken, waarna ze zich tot Fauré wendde Fauré accepteerde en stelde in 1898 aanvankelijk een driedelige orkestsuite, bestaande uit ‘Prélude’, ‘Fileuse’ en ‘Mort de Mélisande’ samen; de orkestratie liet hij voor een groot deel over aan zijn leerling Koechlin. In 1901 voegde hij de ‘Sicilienne’ en ‘Chanson de Mélisande’ toe. De complete toneelmuziek blijft in duister gehuld. De muziek heeft meer pit dan men van Fauré gewend is en de *Sicilienne* biedt een stukje prachtig melancholieke muziek.

William Wallace & Pelléas et Mélisande

De tweede die zich door het gegeven liet inspireren, was de Schotse componist William Wallace (1860-1940) die in 1899 een vijfdelige orkestsuite op het gegeven baseerde. De deeltjes zijn achtereenvolgens: ‘The lost Mélisande’, ‘The king’s march’, ‘The love of Pelléas et Mélisande’, ‘Spinning song’ en ‘The death of Mélisande’. Verder is daar weinig over bekend. Brabbins nam deel 3-5 bij Hyperion op.

Claude Debussy & *Pelléas et Mélisande*

Debussy had duidelijke ideeën over wat hij van de opera verlangde: “Ik wil een grote vrijheid voor de muziek; die biedt daar meer mogelijkheden toe dan welke andere kunstvorm dan ook omdat hij niet precies is gebonden aan de natuur, maar aan de geheimzinnige overeenkomsten tussen de natuur en de verbeelding.”

Voor dat doel vond hij een volmaakt libretto in de vorm van het stuk van Maeterlinck, een mistig verhaal over gedoemde liefde dat zich ontwikkelde langs lijnen van suggestie en verwikkeling en niet van dramatische gebeurtenissen. Hij begon in 1893 aan de opera maar herzag die voortdurend tot de eerste opvoering in de Opéra comique op 30 april 1902.

De invloed van Wagners *Parsifal* is evident in de orkestratie, in de melodische lijnen en in de nadruk op de metafysische dimensie van de Middeleeuwse wereld. Maar toch is het in dramatisch opzicht statische werk een duidelijke antithese tegenover Wagners heroïek. De componist zei ooit dat “De muziek in de opera te dominant is” en dus schreef hij een werk waarin de muziek niet zozeer de betekenis van de tekst ondersteunt, doch deze aanvult of zelfs relativeert.

Daarom bevat deze *Pelléas* geen grootse, indrukwekkende melodieën en slechts weinig momenten van traditionele lyriek. Over het geheel genomen gaat het meer om het onderstrepen van het patroon van de Franse taal. Al met al gaat het om een uniek werk.

Ook in andere opzichten.. Om te beginnen liet de componist een paar scènes uit het toneelwerk weg of wijzigde deze. Verder is daar de bijzondere aandacht voor woordklank en het weglaten van de gebruikelijke operarekwisieten. Achter de symbolische, vaak pseudodiepzinnige woorden die de bedreiging van de mens door uitwendige krachten uitdrukken, ondersteunt de muziek de gevoelens, vooral de jaloezie van Golaud wegens de wederzijdse aantrekking tussen zijn vrouw Mélisande en zijn halfbroer Pelléas. De stemmen verlopen op een soepel recitatief, waarin ieder woord verstaanbaar hoort te zijn.

De psychologisch geladen muziek is, ook in de tussenspelen, grotendeels opgebouwd uit enige hoofdmotieven, maar niet zo systematisch als bij Wagner, maar in vrije varianten gebruikt en aan het orkest worden toevertrouwd.

Achtergrondinformatie bij het thema hechting

1. WAT IS HECHTING?

Hechting of gehechtheid is de **band** die ontstaat tussen een baby en zijn voornaamste verzorgers; ouders, verzorgers, grootouders, leidsters of leiders van de kinderopvang, ... **Hechting** (*attachment*) is de duurzame affectieve relatie tussen een kind en één of meer opvoeders.

Hechting is echter niet hetzelfde als binding, een begrip dat in de jaren 70 erg in de mode kwam door het werk van twee Amerikaanse kinderartsen. Binding zou plaats vinden in de eerste uren na de geboorte. Het moment waarop zowel moeder als de pasgeboren baby biologisch klaar zijn om een band aan te gaan; De onderzoekers dachten dat er een kritieke periode was waarin de binding moest ontstaan, een soort alles of niets situatie. Dit betekende dus slecht nieuws voor adoptieouders. Het wetenschappelijk onderzoek dat aanleiding gaf tot deze theorie was echter voornamelijk uitgevoerd bij dieren. Maar een mensenbaby is gelukkig geen aap of gans. Er is geen wetenschappelijk onderzoek dat erop wijst dat dergelijk bindingsuur bij de mens bestaat. Baby's worden wel geboren met een bijna ingebouwd vermogen om de nabijheid van volwassenen uit te lokken om te kunnen overleven. Pas als de baby deze vermogens voor lange tijd gebruikt, waardoor er een wisselwerking ontstaat tussen de volwassene en het kind, ontstaat er hechting. Je kunt dus misschien beter over een *gevoelige* dan over een *kritieke* periode spreken.

Een belangrijk begrip binnen hechting is *wisselwerking*. Het hechtingsproces is **wederzijds**. Hechting moet op gang komen vanuit de adoptieouder(s). Volwassenen hebben immers ook ingebouwde vermogens om op baby's of kinderen te reageren, hele vaak hebben die vermogens te maken met hoe er op onszelf als baby of als kind is gereageerd.

Een jong kind is hulpeloos wanneer er geen volwassenen zijn die voor hem of haar zorgen. Zonder hen kan het kind niet overleven en wordt het niet tegen gevaar beschermd. Een goede band of een veilige hechting tussen een kind en die voornaamste verzorger(s) zorgt ervoor dat het kind vrij zijn wereld durft te

verkennen omdat hij weet dat er iemand is wanneer het nodig is. Een *veilige afhankelijkheid* is de voorwaarde voor een *gezonde onafhankelijkheid*. Bovendien bestaat er een duidelijke link tussen die veilige gehechtheid en het zelfbeeld van een kind: *“Als ik zo graag gezien word, dan moet ik wel de moeite waard zijn.”* Het omgekeerde geldt jammer genoeg ook.

Bijna alle kinderen hechten zich aan iemand, alleen verschilt de kwaliteit van die gehechtheid sterk. In welke mate wordt het kind geborgenheid, rust en voorspelbaarheid geboden of is de zorg die het kind krijgt ontoereikend en onvoorspelbaar?

2. VEILIG EN ONVEILIG GEHECHT

Veilig gehechte kinderen zullen in perioden van stress de nabijheid zoeken van personen aan wie zij zijn gehecht. In een onbekende situatie zijn zulke personen de uitvalsbasis waarvandaan zij de omgeving verkennen.

Onveilig gehechte kinderen klampen zich vast aan hun verzorger, of ze gedragen zich juist heel onverschillig en zelfstandig, ongeacht of de situatie stressvol is of niet. Alle kinderen hebben een gehechtheidsrelatie met hun opvoeders, maar onveilig gehechte kinderen krijgen veel vaker te kampen met leer- of relatieproblemen, zijn lastig aanspreekbaar, en ontwikkelen een laag gevoel voor eigenwaarde.

Naarmate het kind ouder wordt, is het moeilijker om veilige hechting te bewerkstelligen. Vaak wordt het tiende levensjaar als kritiek jaar genoemd. Het niet-veilig gehecht zijn leidt tot verschillende problemen in het latere leven van kinderen, zoals leerproblemen, een laag gevoel van eigenwaarde en moeite met het aangaan van relaties.

Kinderen van verslaafde ouders of ouders met psychische problemen, kinderen die

veel scheidingen hebben meegemaakt en kinderen uit kindertehuizen zijn relatief vaak onveilig gehecht. Daarom komen hechtingsproblemen relatief veel voor bij adoptie- en pleegkinderen; soms zelfs zodanig dat sprake is van een reactieve hechtingsstoornis. Met video-interactiebegeleiding en daaruit volgende adviezen van pedagogen kunnen opvoeders in veel gevallen de hechtingsrelatie met hun kind bevorderen. Behandelingen die hechting willen bevorderen door dwang, zoals holdingtherapie en *rebirthing*, werken niet en kunnen zelfs schadelijk zijn. Ze zijn ook niet in overeenstemming met de hechtingstheorie.

3. HECHTINGSTHEORIE

John Bowlby formuleerde in de jaren 40 en 50 van de 20ste eeuw zijn hechtingstheorie op basis van studies naar jeugd delinquenten en zijn werk op een school voor sociaal-emotioneel onaanangepaste kinderen. Zijn vooronderstelling is dat kinderen genetisch 'geprogrammeerd' zijn om zorg te verkrijgen in de periode van kinderlijke hulpeloosheid. Dit doen zij door bijvoorbeeld te huilen of nabijheid van vaste verzorgers te zoeken. Hij concludeerde dat een langdurig afwezige band tussen moeder en kind in de eerste drie levensjaren leidt tot een onomkeerbaar negatief effect op de geestelijke gezondheid van het kind.

Na hevige kritiek van onder andere Jan Hendrik van den Berg - de onderzochte kinderen waren niet alleen gescheiden van hun moeders, maar er speelden vele andere factoren een rol – gebruikte Bowlby ook observaties en overwegingen uit de cognitieve ontwikkelingstheorie, regelsysteemtheorie en vooral de ethologie (onder andere het werk van Niko Tinbergen). Zijn hoofdconclusie blijft wel staan. Later toonden diverse onderzoekers aan dat een kind niet per se aan de moeder gehecht hoeft te geraken; ook andere opvoeders kunnen een veilige hechtingsrelatie tot stand brengen. Mary Ainsworth ontwikkelde de vreemde situatietest om diverse hechtingstypen van kinderen vast te stellen.

Bowlby's hechtingstheorie heeft geleerd dat het verstandig is om huilende baby's niet te laten huilen, maar te troosten. Door te huilen laten ze immers merken dat ze behoefte hebben aan de nabijheid van hun verzorgers. Ook verklaart de theorie dat mishandelde kinderen toch loyaal aan hun ouders blijven. Ze zijn namelijk wel aan hen gehecht, hoewel doorgaans niet veilig gehecht.

4. VORMEN VAN HECHTING

Samenvattend kunnen we zeggen dat kinderen zich in eerste instantie hechten aan degene waarmee ze de meeste interactie hebben. In de meeste gevallen is dit de moeder. De aard van de band wordt bepaald door de wisselwerking tussen moeder en kind. Er is gedrag dat van de moeder uitgaat (verzorgend, beschermend) en gedrag dat van het kind uitgaat (huilen, kijken, nabijheid, zoeken, ...). De aard van de interactie bepaalt of de gehechtheid geborgenheid en bescherming biedt. De band wordt als veilig ervaren als het kind zijn moeder als beschikbaar en bereikbaar ervaart.

5. BEVORDEREN VAN HET HECHTINGSPROCES

Hoe kunnen nieuwe verzorgers dit wederzijdse hechtingsproces bevorderen? Naar het kind toe is een **sensitief-responsieve** houding het uitgangspunt. Belangrijk is dat je zeer gevoelig bent voor de signalen van het kind en daarop reageert door het kind te geven wat het nodig heeft. Daarbij moet je het hechtingsproces zien als iets dat je opbouwt, waarbij ieder kind met zijn eigen hechtingsgeschiedenis het tempo en de intensiteit zelf bepaalt. Kinderen kunnen een goede band aangaan met verschillende personen en kunnen negatieve ervaringen compenseren door positieve. Anders gezegd: het hechtingsverhaal is niet alles of niets. Er is geen sprake van een kritische periode, maar van het stap voor stap opbouwen van een hechting door volwassenen die willen kijken en luisteren naar signalen van kinderen en er gepast op reageren.

Veilige hechting wordt bevorderd door:

- een **sensitieve houding** van de opvoeder voor de signalen van het kind (kindvolgend handelen en inleven in het kind)
- respect voor de **autonomie** van het kind
- het ondersteunen en structureren bij het leren van het kind

6. CONCLUSIE

Voor een aantal kinderen, is de situatie in hun eerste omgeving niet altijd even gunstig geweest. Vaak waren er tekorten, zowel wat hun lichamelijke behoeften (voedsel, warmte, rust, veiligheid, ...) als wat hun emotionele behoeften betreft (geborgenheid, bescherming, koestering, ...). Dit kan om een heleboel uiteenlopende redenen zijn. Kinderen kunnen prematuur geboren zijn, ziek na de geboorte, ziekenhuisopname, moeder heeft een postnatale depressie of is om andere redenen niet beschikbaar voor het kind, stress voor en na de zwangerschap, relationele problemen bij de ouders, pleegkind, adoptiekind, enz...

Kinderen zijn geen *tabula rasa*. De gehechtheidervaringen die ze opdeden met hun vroegere verzorgers bepalen mee hun huidige gedrag. Kinderen bouwen fase per fase, aan de hand van de ervaringen die ze opdoen, een soort van blauwdruk op waarmee ze nieuwe volwassenen tegemoet treden.

Een adoptiekind dat liefdevolle zorg van zijn moeder heeft ondervonden, op haar kon rekenen wanneer ze haar nodig had, neemt deze blauwdruk mee naar andere mensen die voor het kind zorgen.

Bowlby noemt dit een **internal working model**. Een kind dat heeft ondervonden dat volwassenen weinig voorspelbaar waren en de zorg boden die het nodig had, neemt deze blauwdruk ook mee.

Bijna alle kinderen hechten zich aan iemand, alleen verschilt de kwaliteit van die gehechtheid sterk.

DEEL II

MET DE KLAS AAN DE SLAG

Opdracht 1: Werken rond de personages en de symboliek in het verhaal

Opdracht 2: Werken rond het thema hechting/onthechting

OPDRACHT 1: WERKEN **ROND DE PERSONAGES EN** **DE SYMBOLIEK IN HET** **VERHAAL**

STAP 1. ALGEMENE OPDRACHT: Klassikaal

1. Lees het script in bijlage.
2. Verken vervolgens klassikaal het verhaal. Beantwoord klassikaal onderstaande vragen. Lees wel eerst de richtlijnen rond filosoferen met jongeren (zie verder).

a. ALGEMEEN:

- i. Vertel in het kort het verhaal.
- ii. Wat gebeurt er allemaal?
- iii. Welke personages komen er aan bod?
- iv. Kan je de personages plaatsen in een stamboom?
- v. Met welke onbeantwoorde vragen blijf je achter?
- vi. Wat was je eerste gevoel bij het lezen van het script?
- vii. Wat is voor jou de meest essentiële scène in het verhaal?
Waarom?
- viii. Welke tegengestelden vind je terug in het verhaal?

SYMBOLIEK:

"Een voorwerp benoemen betekent driekwart van het genot smoren dat erin bestaan een gedicht beetje bij beetje te raden. Het suggereren, dat is de droom. Het is de perfecte aanwending van dit mysterie die het symbool vormt." Stéphane Mallarmé

- ix. Wat is een symbool?
- x. Welke symbolen vond je allemaal in het verhaal?
- xi. Kan je aan de symbolen een betekenis geven?
- xii. Hebben de symbolen voor iedereen van de klas dezelfde betekenis?
- xiii. Welke symbolen komen we tegen in het dagelijkse leven?
- xiv. Moeten symbolen altijd herkenbaar zijn?
- xv. Moet de betekenis van symbolen altijd duidelijk zijn?
Waarom wel? Waarom niet?

b. DE PERSONAGES

"Wat mij uitermate fascineert in Pelléas et Mélisande is de gevaarvording dat alle personages op de een of andere manier 'getraumatiseerd' zijn door het leven, terwijl dat in de opera nergens wordt uitgelegd (...)" Patrick Kinmouth

- i. Beschrijf de verschillende personages.
- ii. Hoe zien ze eruit?
- iii. Welke karaktertrekken haal je uit het verhaal?
- iv. Hoe stel jij je die personages voor?
- v. Hoe zou jou muziek bij elk van deze personages klinken?

c. MELISANDE / HET THEMA

In het verhaal komen we erg weinig te weten over Mélisande. Hierbij citeren we Vladimir Jankélévitch, “Mélisande: le pianissimo final” in La vie et la mort dans la musique de Debussy:

“Eigenlijk bestaat Mélisande nauwelijks... Ze is lichter dan het lichtste wat er is... Mélisande is de schaduw van een schaduw. Ze is een zuchtje adem, een donsje, een verdwijnende verschijning. Gevleugeld – weggevologen! Het is bijna alsof ze er niet is. Heeft ze wel bestaan? (...) Golaud is de echtgenoot van een zeepbel, van een weerspiegeling in het water. Hoe zou het kunnen verbazen dat deze ongrijpbare vrouw, van wie enkel de overdadige baren tastbaar zijn, dat zij overal waar ze komt, stilte en pianissimo teneebrengt?”

- i. Wie is Mélisande?
- ii. Waar komt ze vandaan?
- iii. Wat zou haar verleden zijn?
- iv. Wat zou ze meegemaakt hebben voordat ze in het bos gevonden werd door Golaud?
- v. Maak verbeeldingsspiegels vanuit Golaud, Mélisande & Pelléas (zie bijlage).

STAP 2. DE VERBEELDINGSSPIEGELS : Individueel + nabespreking in kleine groepjes

De verbeeldingsspiegels in bijlage zijn een aanzet om de leerlingen zichzelf te laten proberen verplaatsen in de drie hoofdpersonages.

1. Vul de verbeeldingsspiegels in die je vindt in bijlage. Beantwoord hierbij ook de vragen die je onder elke verbeeldingsspiegel vindt.
2. Bespreek nadien in kleine groepjes wat je zelf genoteerd hebt en vergelijk deze met de andere leerlingen.
  - a. Zijn er verschillen? Welke en waarom?
  - b. Zijn er gelijkenissen? Welke?
  - c. Hoe zag elke leerling de voor hem/haar gebruikte symbolen?
  - d. Welke interpretatie gaf hij/zij aan het symbool?
3. De leerlingen vertellen nu in groepjes aan elkaar wat ze schreven in de eerste kolom op de verbeeldingsspiegel vanuit Mélisande.

STAP 3: NAVERWERKING

1. Laat de leerlingen per groepje tot één consensus komen en hen hun verhaal schrijven over het verleden van Mélisande; de periode voordat Golaud haar aantrof in het bos.
2. Per groepje wordt er gezocht naar één toepasselijk symbool voor dit verhaal.
3. Mogelijks kan er nog een creatieve verwerking van dit symbool hieraan gekoppeld worden.

OPDRACHT 2: WERKEN

ROND HET THEMA

(ONT)HECHTING

Zoals eerder vermeld wordt er hier een lessuggestie aangereikt om met de leerlingen te werken rond een van de thema's in het verhaal. Hoewel we erg weinig weten over Mélisande en waar ze vandaan komt, wat ze deed in het bos en waar ze naartoe wilde, is het duidelijk voelbaar dat Mélisande losgerukt werd van haar wortels en daar overduidelijk een trauma aan heeft overgehouden. Hieronder is een lessuggestie uitgewerkt om via een stappenplan te werken met de klas rond dit thema.

Stap 1. Verkenning

Mogelijke vragen die een insteek kunnen zijn om rond het thema een gesprek te starten in de klas:

- Hoe belangrijk zijn de wortels in iemands leven?
  - Kan je zonder wortels leven? Groeien?
- Wat zouden de mogelijke gevolgen kunnen zijn voor mensen die zijn losgerukt van hun wortels?
  - Waar liggen jouw wortels?
  - Hoe bepalend zijn jouw wortels in je leven?
- Stel dat je zelf je ontworteld ben, welke vragen zou je jezelf dan stellen?
  - Zijn wortels vervangbaar? Kan je elders nieuwe wortels kweken?
- In hoeverre blijven de oorspronkelijke wortels belangrijk in iemands leven?
- Waarom zouden mensen die losgerukt zijn van hun wortels wel of niet op zoek gaan?
  - Hoe werk je aan nieuwe wortels?
- Hoe ontstaat hechting? Welke ingrediënten heb je daarvoor nodig?
  - Wie of wat zijn de wortels in iemands leven?

STAP 2: HET THEMA EN HET VERHAAL

- Waarom vertelt Mélisande zo weinig over haar wortels? Waarom blijft ze daar zo mysterieus over?
- Welke gevolgen hiervan merk je bij Mélisande?
- In hoeverre bepaalt dit het karakter van Mélisande? Waaraan merk je dit?
- Op welke momenten voel je dit thema heel sterk aanwezig in het verhaal?

STAP 3: THEMA LINKEN AAN BEELDEN

In bijlage vind je enkele afbeeldingen. Verdeel de klas in kleine groepjes en laat hen per groepje stilstaan bij de beelden en zoeken naar de link(en) die zij leggen tussen de afbeelding en hechting.

STAP 4: INDIVIDUELE OPDRACHT

Laat de leerlingen nu zelf op zoek gaan naar een beeld/foto/schilderij voor hun Mélisande, waarin de leerling ook haar 'ontworteling' weerspiegeld voelt.

Indien de opdracht waarin gewerkt werd rond de personages en de symboliek ook uitgevoerd werd, kan dit beeld ook gelinkt worden met het verhaal dat elk groepje schreef over het verleden van Mélisande alvorens ze in het bos aangetroffen werd door Golaud.

HOE FILOSOFEREN MET JONGEREN?

Als je filosofeert met jongeren ben je niet de alwetende volwassene. Als volwassene geef je geen antwoorden, maar ben je eerder gespreksleider. De jongeren moeten zelf nadenken, de leerkracht observeert. Wel ben je diegene die vragen stelt, aanzet tot nadenken, net zo lang tot ze niet meer verder kunnen. Zorg ervoor dat de vragen de jongere verder brengen. Zorg ervoor dat je niet boven het gesprek staat, maar naast het gesprek.

Verwacht geen juiste antwoorden. Die bestaan niet. Ook zijn er geen oplossingen. Het belangrijkste is dat de jongeren op zoek gaan naar een antwoord en zijn gedachten helder leert formuleren. De antwoorden proberen argumenteren is wel belangrijk.

Jongeren leren ervaren dat hun argumenten er toe doen ofwel serieus genomen worden. We reiken hier enkele suggestievragen. Natuurlijk zijn de vragen die uiteindelijk aan bod zullen komen erg afhankelijk van wat er uit de groep komt. Laat de kansen vooral niet liggen als er andere, nieuwe vragen naar boven rijzen gedurende het gesprek.

WAAROM FILOSOFEREN MET JONGEREN?

Het nut van filosoferen is wel duidelijk. De jongeren oefenen een heel scala aan vaardigheden door regelmatig deel te nemen aan een filosofisch gesprek:

- Ontwikkelen van een onderzoekende houding; er wordt een antwoord gegeven op een vraag, dit antwoord moet onderzocht worden
- Ontwikkelen van discipline om naar elkaar te luisteren; je wordt
- gedwongen goed naar elkaar te luisteren, alleen dan kun je doorvragen wat iemand bedoelt of tegenargumenten inbrengen.

- Leren om vragen te formuleren; in de meeste onderwijssituaties krijgen jongeren vragen voorgeschoteld waarop zij een antwoord moeten geven. Nu moet de jongere een vraag stellen om duidelijk te krijgen wat de ander bedoelt. Dit moet heel duidelijk worden geformuleerd, wil je antwoorden krijgen op de vraag die je in je hoofd hebt.
  - Ontwikkeling van de woordenschat; iedere jongeren heeft een eigen woordenschat, kent andere woorden dan zijn klasgenoten. Doordat filosofie gaat over wat het kind denkt, vindt en voelt zal een jongere meer woorden uit zijn woordenschat gebruiken dan in een gewone les. Het gevolg is dat jongeren van elkaar nieuwe woorden en begrippen leren.
- Ontwikkelen van taalvaardigheid. Wanneer je een antwoord formuleert, moet je goed nadenken over de woordkeuze.
- Leren redeneren en beargumenteren; gewoon zeggen wat je vindt is niet zo moeilijk. Maar zeggen waarom je iets vindt, is toch een heel andere vaardigheid.
  - Leren een standpunt in te nemen bij een open vraag
- Abstract leren denken. Filosofische vragen hebben geen goed of fout antwoord.
  - Leren reflecteren; je denkt na over je eigen denken.
  - Begrip hebben voor elkaar

STAPPENPLAN

1. Je moet in de gelegenheid zijn om elkaar aan te kijken. Dit betekent dat het filosoferen in een kring gebeurt. Bovendien zorgt deze 'andere' klassituatie ervoor dat de jongeren aanvoelen dat dit een andere les is dan aardrijkskunde of wiskunde. Zorg ervoor dat er een gemoedelijke sfeer hangt, zodat de jongeren zich veilig en vrij kunnen voelen om hun gedachten te uiten.
2. De bedoeling is om een goed, eerlijk en respectvol gesprek te voeren met de jongeren. Daarvoor hebben we gespreksafspraken nodig. Vertel vooreerst de jongeren wat filosoferen inhoudt. Benadruk hierbij altijd dat het over 'diep nadenken' gaat en dat er geen goed of fout antwoord bestaat. Daarnaast formuleren we graag nog enkele regels die wij belangrijk achten om de jongeren mee te geven:
  - blijf bij het onderwerp
  - je hoeft het niet altijd eens te zijn met elkaar
  - laat een ander uitspreken
  - luister naar argumenten
  - gebruik zelf ook argumenten
  - durf te zeggen wat je voelt
  - het is geen schande om een ander gelijk te geven
3. Alvorens het gesprek te beginnen moet je ervoor zorgen dat het vraagstuk duidelijk is. De vragen van het discussieplan vormen de leidraad voor je filosofisch gesprek met de jongeren. Ga vooral in op de antwoorden van de jongeren. Grijp naar een nieuwe vraag als het gesprek stilvalt.
4. Het gesprek kan afgerond worden als je merkt dat de jongeren de concentratie of belangstelling verliezen of simpelweg omdat de tijd erop zit. Er zijn verschillende mogelijkheden om een gesprek af te ronden.
  - a. Je kan vragen wat zij hebben geleerd van dit gesprek. Het is goed om samen met de jongeren even terug te blikken op wat er allemaal gezegd is geweest en het zelf als leerkracht even samen te vatten. Conclusies trekken, recapitulieren, ...
  - b. Eventueel kan je vragen die uit het gesprek zijn gekomen noteren om daar in een latere sessie op terug te komen en hiermee verder te gaan.
  - c. Als niet alle jongeren tijdens het filosoferen evenveel aan bod zijn gekomen kan de volgende opdracht waarbij elke leerling individueel een verbeeldingspiegel invult daarbij helpen.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Opdracht 1: Verbeeldingspiegels

Bijlage 2: Opdracht 2: Afbeeldingen

Bijlage 3: Algemeen: Script Pelléas et Mélisande

DE VERBEELDINGSSPIEGEL: *kijken door de ogen van mezelf als Mélisande*

Voor de aankomst in het bos	In relatie met Golaud	In relatie met Pelléas

Beschrijf jezelf vanuit de ogen van Mélisande in elk paneel.

1. Wat zou Mélisande volgens jou hebben meegemaakt voordat ze in het bos terecht kwam? Wat zou haar verleden geweest zijn? Hoe zie jij haar verleden? Welke symbolen werden hiervoor gebruikt in het verhaal? Welke symbolen zou jij gebruiken voor haar verleden alvorens ze in het bos aangetroffen werd door Golaud?
2. Beschrijf Mélisande tijdens het huwelijk met Golaud. Hoe stond ze tegenover hem? Hoe zou jij tegenover hem staan als je je zou verplaatsen in Mélisande? Welke symbolen kwamen er aan bod?
3. Wat betekende Pelléas vervolgens voor haar? Symbolen? Welke rol speelde Pelléas voor in haar leven?

DE VERBEELDINGSSPIEGEL: *kijken door de ogen van mezelf als Golaud*

Voor de aankomst in het bos	In relatie met Mélisande	In relatie met Pelléas

Beschrijf jezelf vanuit de ogen van Golaud in elk paneel.

1. Wat zou Golaud volgens jou hebben meegemaakt voordat hij in het bos terecht kwam? Wat zou zijn verleden geweest zijn? Hoe zie jij zijn verleden? Welke symbolen werden hiervoor gebruikt?
2. Beschrijf Golaud tijdens het huwelijk met Mélisande. Hoe stond hij tegenover haar? Hoe zou jij tegenover haar staan als je je zou verplaatsen in Golaud? Hoe was hun relatie? Welke symbolen kwamen er aan bod?
3. Wat betekende Pelléas vervolgens voor hem? Hoe was Golauds relatie met Pelléas? Symbolen?

DE VERBEELDINGSSPIEGEL: *kijken door de ogen van mezelf als Pelléas*

Voor de ontmoeting met Mélisande	In relatie met Mélisande	In relatie met Golaud

Beschrijf jezelf vanuit de ogen van Pelléas in elk paneel.

1. Wat zou Pelléas volgens jou hebben meegemaakt voordat hij Mélisande leerde kennen? Wat zou zijn verleden geweest zijn? Hoe zie jij zijn verleden? Welke symbolen werden hiervoor gebruikt?
2. Beschrijf Pelléas tijdens het huwelijk tussen Golaud en Mélisande. Hoe stond hij tegenover hen? Hoe zou jij tegenover hen staan als je je zou verplaatsen in Pelléas? Hoe was zijn relatie met Mélisande? Wat betekende zij voor hem? Welke symbolen kwamen er aan bod?
3. Hoe was Pelléas' relatie met Golaud? Wat betekende Pelléas voor Golaud? Wat betekende ze voor elkaar? Symbolen?

AFBEELDINGEN WERKEN ROND HECHTING

Afbeelding 1

Afbeelding 3

Afbeelding 2

Afbeelding 4

SCRIPT PELLÉAS ET MÉLISANDE

EERSTE BEDRIJF

Toneel 1: In het bos

(Mélisande zit aan de oever van een water. Golaud verschijnt)

Golaud:

Ik kan dit bos niet meer uit! God weet waar dit beest me naar toe heeft geleid. Ik dacht toch dat ik het dodelijk verwond had en hier zijn ook bloedsporen. Nu heb ik het uit het oog verloren. Ik geloof dat ik verdwaald ben en mijn honden vinden me niet meer. Ik moet op mijn schreden terugkeren. Ik hoor huilen. O, o! Wat is dat daar aan de waterkant? Een meisje dat aan het water zit te huilen? ... Ze hoort me niet. Ik zie haar gezicht niet.

(Hij gaat naar haar toe en raakt Mélisande haar schouder aan)

[02] Waarom huil je?

(Mélisande siddert en komt half overeind om weg te vluchten)

... Wees niet bang. U heeft niets te vrezen. Waarom huilt u hier, zo helemaal alleen?

Mélisande:

Raak me niet aan, raak me niet aan!

Golaud:

Heb geen angst. Ik doe u niets...O, u bent mooi!

Mélisande:

Raak me niet aan. Raak me niet aan, of ik spring het water in.

Golaud:

Ik raak u niet aan. Kijk, ik blijf hier, bij de boom. Wees niet bang. Heeft iemand u kwaad gedaan?

Mélisande:

O, ja. Ja, ja.

(Ze snikt hartverscheurend)

Golaud:

Wie heeft u kwaad gedaan?

Mélisande:

Iedereen! Iedereen!

Golaud:

Wat voor kwaad hebben ze u gedaan?

Mélisande:

Ik wil het niet zeggen, ik kan het niet zeggen.

Golaud:

Kom nou, huil toch niet zo. Waar komt u vandaan?

Mélisande:

Ik ben gevluht, gevluht, gevluht.

Golaud:

Ja, maar van waar bent u gevluht?

Mélisande:

Ik ben verloren, verloren! O, verloren hier! Ik kom hier niet vandaan, ik ben er niet geboren.

Golaud:
Van waar komt u? Waar bent u geboren?

Mélisande:
O, o! Ver van hier, ver, ver...

Golaud:
Wat glanst daar zo, onder water?

Mélisande:
Waar? O, dat is de kroon die hij me heeft gegeven. Die is gevallen toen ik huilde.

Golaud:
Een kroon? Wie heeft je een kroon gegeven? Ik zal proberen hem er uit te halen.

Mélisande:
Nee, nee. Ik wil hem niet meer. Ik wil hem niet meer. Ik zou liever doodgaan... gelijk doodgaan.

Golaud:
Ik kan hem gemakkelijk omhoog halen. Het water is niet erg diep.

Mélisande:
Ik wil hem niet meer. Als u hem eruit haalt, werp ik me in zijn plaats er in.

Golaud:
Nee, nee, ik laat hem daar. Je kunt hem echter gemakkelijk pakken. Hij lijkt erg mooi. Is het lang geleden dat u bent gevluht?

Mélisande:
Ja, ja. Wie bent u?

Golaud:
Ik ben prins Golaud, de kleinzoon van Arkel, de oude koning van Allemonde.

Mélisande:
O, u hebt al grijze haren!

Golaud:
Ja, een beetje, hier bij de slapen.

Mélisande:
En uw baard ook. Waarom kijkt u mij zo aan?

Golaud:
Ik kijk naar uw ogen. Doet u nooit uw ogen dicht?

Mélisande:
Toch wel, ik doe ze 's nachts dicht.

Golaud:
Waarom ziet u er zo verbaasd uit?

Mélisande:
U bent een reus.

Golaud:
Ik ben een man als alle anderen.

Mélisande:
Waarom bent u hier naar toe gekomen?

Golaud:
Ik weet het zelf niet. Ik was aan het jagen in het bos en volgde een everzwijn; ik ben de weg kwijtgeraakt. U ziet er erg jong uit. Hoe oud bent u?

Mélisande:
Ik begin het koud te krijgen.

Golaud:
Wilt u met me meegaan?

Mélisande:
Nee, nee, ik blijf hier.

Golaud:
U kunt niet helemaal alleen hier blijven. U kunt hier niet de hele nacht doorbrengen. Hoe heet u?

Mélisande:
Mélisande.

Golaud:
U kunt niet hier blijven, Mélisande. Kom met me mee.

Mélisande:
Ik blijf hier.

Golaud:
U zult bang worden, zo helemaal alleen. Je weet niet hoe het hier is... de hele nacht, helemaal alleen... Dit kan echt niet, Mélisande. Kom, geef me een hand.

Mélisande:
O, raak me niet aan.

Golaud:
Schrei niet. Ik zal u niet meer aanraken. Maar kom met me mee. De nacht zal erg donker en koud zijn. Kom met me mee.

Mélisande:
Waar gaat u heen?

Golaud:
Ik weet het niet.

[03] Ik ben ook verdwaald.

(Ze gaan weg)

Toneel 2: Een kamer in het kasteel

(Arkel en Geneviève)

Geneviève:
[04] Dit is wat hij aan zijn broer Pelléas schrijft:

“Op een avond heb ik haar in tranen gevonden aan de oever van een water, in het bos waar ik was verdwaald. Ik weet niet hoe oud ze is, wie ze is en waar ze vandaan komt. En ik durf het haar niet te vragen, want ze moet iets ergs hebben meegemaakt, en als je haar vraagt wat haar is overkomen, begint ze opeens als een kind te huilen en snikt zo erbarmelijk dat je er bang van wordt. Ik ben nu zes maanden met haar getrouwd en ik weet niet meer over haar dan toen we elkaar ontmoetten. Ondertussen, mijn beste Pelléas, jij die ik meer liefheb dan een broer, al zijn we geen zoons van dezelfde vader, intussen bereid ik mijn terugreis voor. Ik weet dat mijn moeder me graag zal vergeven.

Maar ik ben bang van Arkel, ondanks zijn goedheid. Als hij niettemin bereid is haar net zo te ontvangen als zijn eigen dochter, steek dan de derde dag die volgt op deze brief een lamp aan bovenin de toren die op zee uitziet. Ik zal hem vanaf de brug van ons schip zien; zo niet, dan ga ik verder en kom niet meer terug.”

[05] Wat zeg je ervan?

Arkel:
Ik zeg er niets van. Dit mag ons vreemd toeschijnen, omdat we nooit de keerzijde van het lot zien, zelfs de keerzijde van het onze niet... Hij heeft tot nu toe altijd mijn advies opgevolgd, ik had gedacht hem gelukkig te maken door hem op weg te sturen om de hand van prinses Ursula te vragen. Hij kon niet alleen blijven, en sinds de dood van zijn vrouw was hij triest van het alleen zijn; en dit huwelijk had een eind kunnen maken aan de lange oorlogen en de oude haat. Hij heeft het niet zo gewild. Laat het zijn zoals hij heeft gewild: ik heb mij nooit tegen het noodlot verzet; hij kent zijn toekomst beter dan ik. Misschien bestaan er geen zinloze gebeurtenissen.

Geneviève:
Hij is altijd zo verstandig geweest, zo ernstig en zo vastbesloten. Sinds de dood van zijn vrouw leefde hij alleen nog maar voor zijn zoon, de kleine Yniold. Hij is alles vergeten. Wat gaan we doen?

(Pelléas komt binnen)

Arkel:
Wie komt daar binnen?

Geneviève:
Dat is Pelléas. Hij heeft gehuild.

Arkel:
Ben jij dat, Pelléas? Kom wat dichterbij, zodat ik je kan zien in het licht.

Pelléas:
Grootvader, ik heb tegelijk met de brief van mijn broer een andere brief ontvangen: een brief van mijn vriend Marcellus. Hij gaat sterven en hij vraagt me te komen. Hij zegt dat hij precies de dag weet waarop dedood moet komen. Hij zegt dat ik vóór hem kan aankomen, als ik wil, maar dat er geen tijd te verliezen is.

Arkel:

Er moet toch nog een tijdje worden gewacht. We weten niet wat de terugkeer van je broer ons brengt. En bovendien, is je vader niet hier boven, zeker misschien dan je vriend? Kun je kiezen tussen vader en vriend?

(Hij vertrekt)

Geneviève:

Zorg er voor vanavond nog de lamp aan te steken, Pelléas.

(Ze gaan af, elk naar een andere kant)

[06] - TUSSENSPEL -

Toneel 3: Voor het kasteel

(Geneviève en Mélisande komen op)

Mélisande:

[07] Het is donker in de tuinen. En wat een bossen, wat een bossen helemaal om het paleis heen!

Geneviève:

Ja; dat verbaasde me ook toen ik hier aan was gekomen, en dat verbaast iedereen. Er zijn plekken waar je nooit de zon te ziet. Maar je went er zo snel aan. Het is een lange tijd, het is een lange tijd... het is bijna veertig jaar dat ik hier leef. Van de andere kant bezien, heb je hier de helderheid van de zee.

Mélisande:

Ik hoor geluid beneden ons.

Geneviève:

Ja, het is iemand die naar boven komt. O, het is Pelléas...hij lijkt nog moe van het lange wachten op u.

Mélisande:

Hij heeft ons niet gezien.

Geneviève:

Ik denk dat hij ons wel gezien heeft, maar dat hij niet weet wat hij moet doen. Pelléas! Pelléas! Ben jij het?

Pelléas:

Ja! Ik kwam van de kant van de zee.

Geneviève:

Wij ook. We zochten het licht op. Het is hier wat lichter dan elders, en toch is de zee donker.

Pelléas:

We zullen vannacht storm krijgen; Het is al een tijdje elke nacht storm geweest en toch is de zee op het ogenblik zo rustig. Je zou scheep kunnen gaan zonder het te weten en niet meer terugkeren.

Stemmen:

[08] Hup! Hoog! Hup! Hup! Hup!

Mélisande:

Iets verlaat de haven.

Pelléas:

Het moet een groot schip zijn...de lichten zitten erg hoog, we zullen het zo dadelijk zien, als het de lichtstrook binnen vaart.

Geneviève:

Ik weet niet of we het zullen kunnen zien... Er hangt nog mist op zee.

Matrozen:

Hoog! Hup!

Pelléas:

Het lijkt of de mist langzaam optrekt.

Mélisande:

Ja; ik zie daarginds een lichtje dat ik niet eerder heb gezien.

Pelléas:

Dat is een lichtbaken; er zijn er meer van die we nog niet zien.

Mélisande:

Het schip is in het licht; het is al ver weg.

Pelléas:

Het gaat er met volle zeilen vandoor.

Mélisande:

Het is het schip dat mij hier heeft gebracht. Het heeft grote zeilen... Ik herken het aan zijn zeilen.

Pelléas:

Het zal vannacht in ruwe zee komen.

Mélisande:

Waarom vaart het vannacht uit? Je kunt het bijna niet meer zien. Het zal misschien schipbreuk lijden!

Pelléas:

De nacht valt erg snel.

Geneviève:

Het is tijd om terug te gaan. Pelléas, wijs Mélisande de weg. Ik moet nog even bij de kleine Yniold kijken.

(Ze gaat weg)

Pelléas:

Je ziet niets meer op zee.

Mélisande:

Ik zie nieuwe lichtjes.

Pelléas:

Dat zijn de andere lichtbakens. Hoor je de zee? Dat is de wind die opsteekt. Laten we hier naar beneden gaan. Wilt u me een hand geven?

Mélisande:

Maar kijk dan, ik heb mijn handen vol bloemen.

Pelléas:

Ik zal u bij de arm nemen, de weg is steil en het is erg donker geworden... Morgen ga ik misschien weg.

Mélisande:

O! Waarom gaat u weg?

(Ze verlaten het toneel)

TWEEDE BEDRIJF

Toneel 1: Een bron in het park

(Pelléas en Mélisande verschijnen)

Pelléas:

[09] U weet niet waar ik u mee naar toe heb genomen? Ik ga hier vaak zitten tegen de middag, als het te warm is in de tuinen. Het is vandaag zelfs verstikkend in de schaduw van de bomen.

Mélisande:

O! Wat is het water helder!

Pelléas:

Het is koud als de winter. Dit is een oude, verlaten bron. Het schijnt dat het een wonderbron is, hij opende de ogen van blinden. Men noemt hem nog steeds "de bron van de blinden."

Mélisande:

Hij opent de ogen van blinden niet meer?

Pelléas:

Sinds de koning zelf bijna blind is komt men hier niet meer.

Mélisande:

Wat ben je hier alleen..., je hoort niets.

Pelléas:

Er hangt hier altijd een ongewone stilte. Je hoort het water slapen. Wilt u aan de rand van het marmeren bekken zitten? Er staat een lindeboom waar de zon nooit doorheen komt.

Mélisande:

Ik ga op het marmer liggen. Ik zou de bodem van het water willen zien.

Pelléas:

Die heeft nog niemand ooit gezien. Hij is misschien wel even diep als de zee.

Mélisande:

Als er iets op de bodem schitterde, zou je het misschien zien

Pelléas:
Buig niet zo voorover!

Mélisande:
Ik zou het water aan willen raken.

Pelléas:
Pas op dat u niet uitglijdt. Ik zal u bij de hand houden.

Mélisande:
Nee, nee, ik wil beide handen er in dompelen. Het lijkt wel alsof mijn handen vandaag ziek zijn.

Pelléas:
O! O! Wees voorzichtig! Wees voorzichtig! Mélisande! Mélisande! O, uw haar!

Mélisande: (*zich oprichtend*)
Ik kan niet, ik kan er niet bij!

Pelléas:
Uw haar is in het water gedompeld.

Mélisande:
Ja, het is langer dan mijn armen, het is veel langer dan ikzelf ben.

Pelléas:
[10] Was het ook bij een bron, dat hij u heeft gevonden?

Mélisande:
Ja.

Pelléas:
Wat heeft hij tegen u gezegd?

Mélisande:
Niets; ik herinner het me niet meer.

Pelléas:
Kwam hij dicht bij u?

Mélisande:
Ja, hij wilde me omhelzen.

Pelléas:
En u wilde niet?

Mélisande:
Nee.

Pelléas:
Waarom wilde u niet?

Mélisande:
O! O! Ik heb iets op de bodem van het water zien bewegen.

Pelléas:
Kijk uit! Kijk uit! U zult vallen!
Waar speelt u mee?

Mélisande:
Met de ring die hij me heeft gegeven.

Pelléas:
Speel er niet zo mee aan de rand van zo'n diep water.

Mélisande:
Mijn handen trillen niet.

Pelléas:
Wat schittert hij in de zon! Gooi hem niet zo hoog de lucht in!

Mélisande:
O!

Pelléas:
Hij is gevallen!

Mélisande:
Hij is in het water gevallen!

Pelléas:
Waar is hij? Waar is hij?

Mélisande:
Ik zie hem niet zinken.

Pelléas:
Ik geloof dat ik hem zie glanzen.

Mélisande:
Mijn ring?

Pelléas:
Ja, ja; daar beneden.

Mélisande:
O, o! Hij ligt zo ver van ons vandaan! Nee, nee, dat is hem niet, Hij is er niet meer. Hij is verloren, verloren! Er is alleen nog maar een grote kring op het water. Wat gaan we nu doen?

Pelléas:
Je hoeft je niet ongerust te maken over een ring. Dat is niets. Misschien vinden we hem terug. Of anders zullen we zeker een andere vinden.

Mélisande:
Nee, nee, we zullen hem niet meer terugvinden, we zullen ook geen andere meer vinden. Ik dacht hem echt in mijn handen te hebben. Ik had mijn handen al dicht en toch is hij eruit gevallen. Ik heb hem te hoog naar de zon toe gegooid.

Pelléas:
Kom, we gaan op een andere dag terug. Kom, het is tijd. Ze zullen naar ons gaan zoeken. De klok sloeg het middaguur op het moment dat de ring viel.

Mélisande:
Wat gaan we tegen Golaud zeggen, als hij vraagt waar hij is?

Pelléas:
De waarheid! De waarheid!

(Ze vertrekken)

Toneel 2: Een vertrek in het kasteel

(Men ziet Golaud, liggend op zijn bed. Mélisande zit aan het hoofdeind)

Golaud:
[12] Ach, wat! Alles gaat goed, dit is niets. Maar ik kan niet verklaren hoe het is gebeurd. Ik was rustig aan het jagen in het bos. Opeens sloeg mijn paard zonder reden op hol. Heeft hij wat ongewoons gezien? Ik had het net twaalf uur in de middag horen slaan. Bij de twaalfde slag schrok hij plotseling en rende als een blinde gek tegen een boom aan. Ik weet niet meer wat er is gebeurd. Ik ben gevallen en hij moet op me gevallen zijn, ik dacht dat het hele bos op mijn borst lag. Ik dacht dat mijn hart was stukgescheurd. Maar mijn hart is sterk. Er schijnt niets aan de hand te zijn.

Mélisande:
Wilt u een beetje water drinken?

Golaud:
Nee, dank je, ik heb geen dorst.

Mélisande:
Wilt u een ander hoofdkussen? Er zit een klein bloedvlekje op deze.

Golaud:
Nee, het is niet de moeite waard.

Mélisande:
Is dat wel zeker? U lijdt niet teveel pijn?

Golaud:
Nee, nee, ik heb wel erger dingen gezien. Ik ben van ijzer en bloed gemaakt.

Mélisande:
Doe uw ogen dicht en probeer te slapen. Ik zal de hele nacht hier blijven.

Golaud:
Nee, nee, ik wil niet dat je je zo vermoeit. Ik heb niets nodig. Ik zal slapen als een kind...
Wat is er, Mélisande? Waarom huil je opeens?

Mélisande: *(huilend)*
Ik ben..., ik voel me hier ziek

Golaud:
Ben je ziek? Wat heb je dan? Wat heb je dan, Mélisande?

Mélisande:

Ik weet het niet. Ik voel me hier ziek. Ik zeg het u liever vandaag, heer, ik ben hier niet gelukkig.

Golaud:

Wat is er dan gebeurd? Heeft iemand je kwaad gedaan? Heeft iemand je beledigd?

Mélisande:

Nee, nee, niemand heeft t me enig kwaad gedaan. Dat is het niet.

Golaud:

Maar verberg je iets voor me? Vertel me de hele waarheid, Mélisande. Is het de koning? Is het mijn moeder? Is het Pelléas?

Mélisande:

Nee, nee, het is Pelléas niet. Het is niemand. U kunt me niet begrijpen. Het is iets dat sterker is dan ik.

Golaud:

Kom nou, wees verstandig, Mélisande. Wat wil je dat ik begrijp? Je bent geen kind meer. Ben ik het waar je van af zou willen?

Mélisande:

O nee, dat is het niet. Ik zou samen met u weg willen gaan. Het is hier dat ik niet kan leven. Ik voel dat ik niet lang meer te leven heb.

Golaud:

Maar er moet toch een reden zijn? Men zal denken dat je gek bent. Men zal denken aan kinderdromen. Kom, is het Pelléas misschien? Ik geloof dat hij niet vaak met je spreekt.

Mélisande:

Ja, hij spreekt me zelden. Hij mag me niet, geloof ik; ik heb het aan zijn ogen gezien. Maar hij spreekt met me als ik hem tegenkom.

Golaud:

Je moet het hem niet kwalijk nemen. Hij is altijd zo geweest. Hij is een beetje vreemd. Maar hij zal veranderen, je zult het zien; hij is nog jong.

Mélisande:

Maar dat is het niet. Dat is het niet...

Golaud:

Wat is er dan? Kun je niet tegen het leven dat we hier leiden? Is het hier te somber? Het is waar, dat het kasteel heel oud is en heel donker. Het is erg koud en erg hol. En allen die het bewonen zijn ook oud. En de omgeving moet ook wel treurig lijken met al die wouden, die oude wouden zonder licht. Maar men kan dat allemaal vrolijker zien als men wil. En trouwens vreugde... vreugde beleeft men ook niet alle dagen. Maar zeg me iets, het geeft niet wat, ik zal alles doen wat je wilt.

Mélisande:

Ja, dat is waar... je ziet hier nooit de hemel. Ik heb hem vanmorgen voor de eerste keer gezien.

Golaud:

Het is dus dat wat je aan het huilen maakt, mijn kleine Mélisande? Het is alleen dat maar? Je huilt omdat je de hemel niet ziet? Kom op, je hebt de leeftijd niet meer waarop je om die dingen kunt huilen. En dan, is de zomer er niet? Je zult alle dagen de hemel zien. En volgend jaar opnieuw...

[13] Geef me je hand, geef me je twee kleine handjes.

(Hij pakt haar handen)

O, die handjes, die ik zou kunnen fijnknijpen alsof het bloemen waren... Hé, waar is de ring die ik je heb gegeven?

Mélisande:

De ring?

Golaud:

Ja, de ring van onze bruiloft, waar is hij?

Mélisande:

Ik geloof, ik geloof dat hij is gevallen.

Golaud:

Gevallen. Waar is hij gevallen? Je hebt hem toch niet verloren?

Mélisande:

Nee, hij is gevallen... hij moet gevallen zijn... maar ik weet waar hij is.

Golaud:

Waar is hij?

Mélisande:

U weet wel... U kent toch de grot bij de zeekust?

Golaud:

Ja.

Mélisande:

Wel, daar is het. Het moet daar zijn. Ja, ja; ik herinner het me. Ik ben er die ochtend heen gegaan om schelpen te rapen voor de kleine Yniold. Er zijn daar hele mooie. Hij is van mijn vinger gegleden... daarna kwam de vloed op en ik ben weg moeten gaan voordat ik hem terug had gevonden.

Golaud:

Weet je zeker dat hij daar is?

Mélisande:

Ja, ja, helemaal zeker. Ik heb hem eraf voelen glijden.

Golaud:

Je moet hem onmiddellijk gaan zoeken.

Mélisande:

Nu? Onmiddellijk, in het donker?

Golaud:

Nu, onmiddellijk, in het donker. Ik zou liever alles verliezen wat ik heb, dan deze ring kwijt te raken. Je weet niet wat het is. Je weet niet waar hij vandaan komt. De zee zal deze nacht erg hoog staan. De zee zal hem eerder dan jij weg komen halen... haast je!

Mélisande:

Ik durf niet, ik durf niet alleen te gaan.

Golaud:

Ga er heen, ga er heen met wie je maar wilt. Maar je moet er direct heen gaan, begrijp je? Haast je, vraag aan Pelléas er met jou heen te gaan.

Mélisande:

Pelléas? Met Pelléas? Maar Pelléas zal niet willen...

Golaud:

Pelléas zal alles doen wat je hem vraagt. Ik ken Pelléas beter dan jij. Ga erheen, haast je. Ik zal niet slapen voordat ik de ring heb.

Mélisande:

O! O! Ik ben niet gelukkig, ik ben niet gelukkig.

(Ze gaat wenend af)

Toneel 3: Voor een grot

(Pelléas en Mélisande komen op)

Pelléas: *(opgewonden pratend)*

[15] Ja, hier is het, we zijn er. Het is zo donker dat de ingang van de grot zich niet meer tegen de rest van de nacht aftekent. Er zijn geen sterren aan deze kant. Laten we wachten tot de maan achter die grote wolk vandaan komt, ze zal de grot verlichten en dan kunnen wij zonder gevaar naar binnen. Er zijn gevaarlijke plekken en het pad loopt erg smal tussen twee meren door waarvan men de bodem nog niet heeft gevonden. Ik heb er niet aan gedacht een fakkel of een lantaren mee te nemen. Maar ik denk dat het licht van de hemel voldonede voor ons is. U bent deze grot nooit binnengegaan?

Mélisande:

Nee.

Pelléas:

Laten we er in gaan. U moet de plek kunnen beschrijven waar u de ring heeft verloren, als hij u ondervraagt. Hij is heel groot en heel mooi, hij is vol blauwe schaduwen. Als je er een lichtje aansteekt, zou je denken dat het plafond met sterren is bezaaid, zoals de hemel. Geef me een hand, beef niet zo. Er is geen gevaar; zodra we het schijnsel van de zee niet meer zien, blijven we staan. Zijn het de geluiden uit de grot die je beangstigen? Hoor je de zee achter ons? Hij schijnt vannacht niet gelukkig te zijn.

(De maan werpt een brede lichtbaan op de ingang en dringt door in een gedeelte van de duistere grot. Daardoor worden drie oude bedelaars met witte haren zichtbaar, die naast elkaar zitten en, tegen elkaar aan leunend, tegen de rotswand in slaap zijn gevallen)

Ha, daar komt het licht.

Mélisande:

Ach...!

Pelléas:
Wat is er?

Mélisande:
Er zijn... er zijn...

(Ze wijst naar de drie bedelaars)

Pelléas:
Ja... ik heb ze ook gezien.

Mélisande:
Laten we weggaan! Laten we weggaan!

Pelléas:
Dat zijn drie oude bedelaars die in slaap zijn gevallen. Er heerst hongersnood in het land. Waarom zijn ze hier gekomen om te slapen?

Mélisande:
Laten we weggaan; kom... Laten we weggaan!

Pelléas:
Pas op, spreek niet zo hard! Maak ze niet wakker... Zij zijn nog diep in slaap. Kom.

Mélisande:
Laat me; ik loop liever alleen.

Pelléas:
We komen een andere dag terug.

(Ze gaan weg)

DERDE BEDRIJF

Toneel 1: Een van de torens van het kasteel. Een pad loopt om de toren heen, onderlangs een torenraam.

(Aan het venster komt Mélisande haar

losgemaakte haar)

Mélisande:
[16] Mijn lange haar reikt wel omlaag tot aan de voet van de toren; mijn haar wacht op u, de hele toren langs, en de hele, lange dag, en de hele, lange dag. Sint Daniël en Sint Michaël, Sint Michaël en Sint Rafaël. Ik ben geboren op een zondag, op een zondag, 's middags om twaalf uur.

(Pelléas verschijnt op het pad rond de toren)

Pelléas:
Hallo! Hallo! Ho!

Mélisande:
Wie is daar?

Pelléas:
Ik, ik, en ik! Wat doe je daar bij het raam, zingend als een vogel die niet hier vandaan komt?

Mélisande:
Ik bind mijn haar op voor de nacht.

Pelléas:
Is het dat, wat ik tegen de muur zie? Ik dacht dat je daar licht had.

Mélisande:
Ik heb het raam opgedaan; Het is te warm in de toren. Het is mooi vannacht.

Pelléas:
Er zijn ontelbare sterren; ik heb er nog nooit zoveel gezien als deze avond, maar de maan staat nog boven de zee... Blijf niet in de schaduw, Mélisande, buig wat verder voorover, zodat ik je losgemaakte haar zie.

(Mélisande buigt zich verder voorover)

Mélisande:
Ik zie er afschuwelijk uit zo.

Pelléas:
O! O! Mélisande! O, je bent mooi! Je bent mooi zo! Buig voorover, buig voorover! Laat me dichterbij je komen.

Mélisande:
Ik kan niet dichterbij je toe komen. Ik buig al zo ver als ik kan.

Pelléas:
Ik kan niet hoger komen. Geef me vanavond tenminste je hand, voordat ik ga. Ik vertrek morgen.

Mélisande:
Nee, nee, nee!

Pelléas:
Toch wel, toch wel, ik ga, ik zal morgen vertrekken. Geef me je hand. Je hand, je kleine handje tegen mijn lippen .

Mélisande:
Ik geef je mijn hand niet als je weggaat.

Pelléas:
Geef, geef, geef...

Mélisande:
Zul je niet weggaan?

Pelléas:
Ik zal wachten, ik zal wachten.

Mélisande:
Ik zie een roos in de schemering.

Pelléas:
Waar dan? Ik zie alleen maar de twijgen van de wilg die over de muur hangen.

Mélisande:
Lager. Lager. In de tuin, daar, in het donkere groen.

Pelléas:
Dat is geen roos. Ik zal straks gaan kijken. Maar geef me je hand eerst, eerst je hand.

Mélisande:
Daar..., daar. Ik kan niet verder voorover hangen.

Pelléas:
Mijn lippen kunnen je hand niet bereiken!

Mélisande:
Ik kan niet verder naar voren leunen. Ik sta op het punt te vallen. O! O! Mijn haren storten langs de toren naar beneden.

(Terwijl ze naar buiten leunt, ontrolt plotseling haar haar zich en kolkt zich uit over Pelléas)

Pelléas:
O! O! Wat is dit? Je haren, je haren komen op me af! Je hele kapsel, Mélisande, je hele haarvracht is langs de toren opengewaaierd!

[17] Ik heb ze in mijn handen, ik heb ze in mijn mond, ik houd ze in mijn armen, ik drapeer ze om mijn nek. Ik zal mijn handen deze nacht niet meer openen.

Mélisande:
Laat me los! Laat los! Je zult me laten vallen.

Pelléas:
Nee, nee, nee! Ik heb nog nooit zulk haar als dat van jou gezien, Mélisande. Kijk, kijk, kijk, het komt van zo hoog en toch hangt het over me heen tot aan mijn hart; het omwikkelt mij zelfs tot aan mijn knieën! En het is zo zacht, zo zacht alsof het uit de hemel komt vallen. Ik zie door je haar heen de hemel niet meer. Zie je, zie je? Mijn beide handen kunnen het niet meer omvatten; er hangt zelfs wat over de twijgen van de wilg. Het leeft als vogels in mijn handen, en het houdt van me, het houdt meer van me dan jij.

Mélisande:
Laat me, laat me los! Er kan iemand aankomen.

Pelléas:
Nee, nee, nee. Ik laat je vannacht niet vrij. Je bent deze nacht mijn gevangene, de hele nacht, de hele nacht.

Mélisande:
Pelléas! Pelléas!

Pelléas:
Ik bind het vast, ik bind het vast aan de twijgen van de wilg. Je zult niet meer

wegkomen, je zult niet meer weggelaten. Kijk, kijk, ik neem je haar in mijn armen... Ik voel geen leed meer temidden van je haren... Kun je door je haar heen mijn zonen horen? Ze stijgen langs je haren op. Elke haar moet je er een brengen. Kijk, kijk dan, ik kan mijn handen open doen. Ik heb mijn handen vrij en je kunt niet meer van me weggaan...

Mélisande:
O!O! Je hebt me pijn gedaan!

(Enkele duiven komen uit de toren tevoorschijn en beginnen er in het donker omheen te vliegen)

Wat is dat, Pelléas? Wat vliegt daar om me heen?

Pelléas:
Dat zijn de duiven die de toren uit komen... Ik heb ze aan het schrikken gemaakt; ze vliegen weg.

Mélisande:
Dat zijn mijn duiven, Pelléas. Laten we nu gaan, laat me; ze zullen niet meer terugkomen.

Pelléas:
Waarom zouden ze niet meer terugkomen?

Mélisande:
Ze zullen verdwalen in het donker. Laat me los! Laat me mijn hoofd optillen. Ik hoor het geluid van voetstappen. Laat me los! Het is Golaud! Ik geloof dat het Golaud is! Hij heeft ons gehoord.

Pelléas:
Wacht! Wacht! Je haar zit om de twijgen gewonden. Het heeft zich er in het duister aan opgehangen. Wacht! Wacht! Het is donker.

(Golaud verschijnt op het pad)

Golaud:
[18] Wat doen jullie hier?

Pelléas:
Wat ik hier doe? Ik...

Golaud:
Jullie zijn kinderen! Mélisande, leun niet zo uit het venster, je zult nog vallen... Weten jullie niet dat het laat is? Het is bijna middernacht. Speel niet zo in de duisternis. Jullie zijn kinderen... Wat een kinderen...! Wat een kinderen...!

(Hij gaat met Pelléas af)

- TUSSENSPEL -

Toneel 2: De gewelven van het kasteel

(Golaud en Pelléas komen op)

Golaud:
[19] Kijk uit; hierheen, hierheen. Bent u nog nooit deze gewelven binnengegaan?

Pelléas:
Ja, vroeger een keer, maar dat is lang geleden.

Golaud:
Wel, hier is het stilstaande water waarover ik u sprak. Ruikt u de geur van de dood die omhoog komt? Laten we tot aan de rand van die rots gaan die overhelt en buig u een beetje voorover; het slaat je tegemoet. Buig voorover; wees niet bang, ik zal u vasthouden. Geef me..., nee, nee, niet de hand, die kan losglippen... de arm. Ziet u de afgrond, Pelléas, Pelléas?

Pelléas:
Ja, ik geloof dat ik de bodem van de afgrond zie. Is het het licht dat zo flikkert?

(Hij richt zich op, draait zich om en kijkt naar Golaud)

U...

Golaud:
Ja, het is de lantaarn. Kijk, ik bewoog het om de wanden te verlichten.

Pelléas:
Ik stik hier. Laten we weggaan.

Golaud:
Ja, laten we weggaan.

(Zwijgend gaan ze af)

Toneel 3: Een terras bij de uitgang van de gewelven

(Golaud en Pelléas komen tevoorschijn)

Pelléas:

[20] Ha! Eindelijk kan ik ademen! Ik heb even gedacht dat ik onwel zou worden in die enorme grotten; ik stond op het punt te vallen. Er hangt daar een vochtige en zware lucht als van looddoortrokken dauw, en een duisternis, dik als vergiftigd deeg. En nu, de zuivere lucht van de wijde zee!

Er staat een frisse bries, kijk, fris als een blad dat bezig is te ontluiken aan de kleine, groene steeltjes. Daar! Ze hebben net de bloemen langs de rand van het terras water gegeven en de geur van het groen en de vochtige rozen stijgt naar hier op. Het moet tegen de middag zijn; ze staan al in de schaduw van de toren. Het is twaalf uur, ik hoor de klokken slaan en de kinderen dalen af naar het strand om te gaan baden. Kijk, daar staan onze moeder en Mélisande voor een van de torenramen.

Golaud:

Ja; ze hebben de schaduwkant opgezocht. Wat Mélisande betreft... ik heb gehoord wat er gisteravond is gebeurd en wat er gezegd is. Ik weet best dat dat maar een kinderlijk spel was; maar het moet niet nog eens gebeuren. Ze is erg teer en moet worden ontzien, te meer omdat ze misschien spoedig moeder zal zijn, en de geringste opwinding zou tot een ongeluk kunnen leiden. Het is niet de eerste keer dat ik merk dat er tussen jullie iets zou kunnen zijn. Jij bent ouder dan zij, het zal voldoende zijn het tegen jou te hebben gezegd... Ga haar zo veel mogelijk uit de weg, maar zonder het te laten merken, natuurlijk, zonder het te laten merken.

(Ze verlaten het toneel)

[01] - TUSSENSPEL -

Toneel 4: Voor het kasteel

(Golaud en de kleine Yniold komen op)

Golaud:

[02] Kom, we gaan hier zitten, Yniold; kom op mijn knie; van hieruit kunnen we zien wat er in het bos gebeurt. Ik heb je al een hele tijd niet meer gezien. Jij verwaarloost me ook; je bent altijd bij mammié. Hé, we zitten ook precies onder de

ramen van mammié. Misschien is ze op dit moment net met haar avondgebed bezig... Maar zeg me, Yniold, zij is vaak met oom Pelléas samen, is het niet?

Yniold:

Ja, ja, altijd, pappie, wanneer u er niet bent.

Golaud:

Ha...! Kijk, er loopt iemand met een lantaarn door de tuin. Maar er is mij gezegd dat ze elkaar niet aardig vinden. Het schijnt dat ze vaak bekvechten... niet? Is dat waar?

Yniold:

Ja, ja, dat is waar.

Golaud:

Ja? Aha! Maar waarover maken ze dan ruzie?

Yniold:

Over de deur.

Golaud:

Wat! Over de deur? Wat vertel je daar?

Yniold:

Omdat hij niet open kan staan.

Golaud:

Wie wil niet dat hij openstaat? Zeg op, waarom maken ze ruzie?

Yniold:

Ik weet het niet pappie, vanwege het licht.

Golaud:

Ik heb het niet met je over het licht; ik heb het over de deur. Steek je hand niet zo in je mond. Kom op.

Yniold:

Pappie! Pappie! Ik zal het niet meer doen.

(Hij huilt)

Golaud:

Zeg eens, waarom huil je nu? Wat is er gebeurd?

Yniold:

O! O! pappie! Je hebt me pijn gedaan!

Golaud:

Ik heb je pijn gedaan? Waar heb ik je pijn gedaan? Dat was zonder het te willen.

Yniold:

Hier, hier, aan mijn armpje.

Golaud:

Dat is niet met goedwil; kom, huil niet meer; ik zal je morgen wat geven.

Yniold:

Wat, pappie?

Golaud:

Een boog met pijlen. Maar zeg me wat je weet over de deur.

Yniold:

Grote pijlen?

Golaud:

Ja, heel grote pijlen. Maar waarom willen ze niet dat de deur openstaat? Kom, geef me eindelijk eens antwoord! Nee, nee, niet je mond opendoen om te gaan huilen, ik ben niet kwaad. Waarover praten ze wanneer ze samen zijn?

Yniold:

Pelléas en mamma?

Golaud:

Ja, waarover praten ze?

Yniold:

Over mij; altijd over mij.

Golaud:

En wat zeggen ze over jou?

Yniold:

Ze zeggen dat ik erg groot zal worden.

Golaud:

O, ellende van mijn leven! Hier ben ik, als een blinde die zijn schat op de bodem van de oceaan zoekt! Ik ben als een pasgeborene die verdwaald is in het woud en jullie... Maar kom, yniold, ik was afwezig; we gaan eens ernstig praten. Spreken Pelléas en mammié nooit over mij wanneer ik er niet ben?

Yniold:

Jawel, pappie.

Golaud:

Ha, en wat zeggen ze over mij?

Yniold:

Ze zeggen dat ik even groot zal worden als u.

Golaud:

Jij bent altijd bij ze?

Yniold:

Ja, ja, altijd, pappie.

Golaud:

Ze zeggen je nooit ergens anders te gaan spelen?

Yniold:

Nee, pappie, ze zijn bang als ik er niet ben.

Golaud:

Ze zijn bang? Waaraan zie je dat ze bang zijn?

Yniold:

Ze huilen altijd in het donker.

Golaud:

Aha!

Yniold:

Dat maakt mij ook aan het huilen...

Golaud:

Ja, ja!

Yniold:

Ze is bleek, pappie!

Golaud:

O! O, geduld, mijn God, geduld!

Yniold:

Wat, pappie?

Golaud:

Niets, niets, mijn kind. Ik zag een wolf in het bos voorbijlopen. Omhelzen ze elkaar wel eens? Nee?

Yniold:

[3] Of ze elkaar omhelzen, pappie? Nee, nee. Eh... pappie, toch wel, een keer toen het regende.

Golaud:

Ze hebben elkaar omhelsd? Maar hoe, hoe hebben ze elkaar omhelsd?

Yniold:

Zo, pappie, zo!

(Hij kust hem lachend op de mond)

Haha, uw baard, pappie! Hij prikt, hij prikt! Hij wordt helemaal grijs, pappie, en uw haar ook... helemaal grijs, helemaal grijs.

(Achter het venster gaat op dat moment de lamp aan. Het licht schijnt op hen neer)

Hé! Hé! Mammie steekt haar lamp aan, het wordt licht, pappie, het wordt licht.

Golaud:

Ja, het begint licht te worden.

Yniold:

Laten wij er ook heen gaan, pappie, laten wij ook heen gaan.

Golaud:

Waar wil je heen?

Yniold:

Waar het licht is, pappie.

Golaud:

Nee, nee, mijn kind; laten we nog even in de schaduw blijven. Men weet niet, men weet nog niet... Ik geloof dat Pelléas gek is.

Yniold:

Nee, pappie, hij is niet gek, hij is juist erg aardig.

Golaud:

Wil je mammie zien?

Yniold:

Ja, ja, ik wil haar zien!

Golaud:

Maak geen geluid; ik zal je tot aan het venster optillen. Het voor mij is te hoog, al ben ik dan zo groot.

(Hij tilt het kind omhoog)

Maak niet het minste geluid; mammie zou heel erg bang worden. Zie je haar? Is ze in de kamer?

Yniold:

Ja. O, wat is het licht!

Golaud:

Is ze alleen?

Yniold:

Ja... Nee, nee! Oom Pelléas is er ook.

Golaud:

Hij...

Yniold:

Au, au, pappie, u hebt me pijn gedaan!

Golaud:

Dat is niets, wees stil; ik zal het niet meer doen; kijk, kijk, Yniold! Ik struikelde. Praat zachter. Wat doen ze?

Yniold:

Ze doen niets, pappie.

Golaud:

Staan ze dicht bij elkaar? Spreken ze?

Yniold:

Nee, pappie, ze spreken niet.

Golaud:

Maar wat doen ze dan?

Yniold:

Ze kijken naar het licht.

Golaud:

Alle twee?

Yniold:

Ja, pappie.

Golaud:

Ze zeggen niets?

Yniold:

Nee. Pappie; ze doen hun ogen niet dicht.

Golaud:

Gaan ze niet naar elkaar toe?

Yniold

Nee, pappie, ze doen hun ogen helemaal niet dicht...

Ik ben verschrikkelijk bang!

Golaud

Waar heb je zo'n angst voor? Kijk, kijk!

Yniold:

Pappie, zet me neer!

Golaud:

Kijk!

Yniold:

O, ik ga huilen, pappie! Laat me omlaag, laat me omlaag!

Golaud:

Kom!

(Ze gaan weg)

VIERDE BEDRIJF

Toneel 1: Een tussenvertrek in het kasteel.

(Pelléas en Mélisande komen elkaar tegen)

Pelléas

[4] Waar ga je heen? Ik moet je vanavond spreken. Zal ik je zien?

Mélisande:

Ja.

Pelléas:

Ik kom uit de kamer van mijn vader. Het gaat beter met hem. De dokter heeft ons gezegd dat hij was gered. Hij heeft me herkend. Hij pakte mijn hand en zei me op die vreemde toon die hij heeft sinds hij ziek is:

“Ben jij dat, Pelléas? Hé, ik had het niet eerder opgemerkt, maar je hebt de ernstige en vriendelijke uitdrukking van hen die niet lang meer te leven hebben. Je moet weg hier, je moet vertrekken.”

Het is raar, ik ga hem gehoorzamen. Mijn moeder hoorde het en hilde van vreugde. Heb je niet iets opgemerkt? Het hele huis schijnt al op te leven. Je hoort ademen, je hoort lopen. Luister; ik hoor praten achter deze deur. Snel, snel, antwoord snel, waar zal ik je zien?

Mélisande:

Waar wil je?

Pelléas:

In het park, bij de bron van de blinden? Wil je? Zul je komen?

Mélisande:
Ja.

Pelléas:
Dit zal de laatste avond zijn; ik ga op reis, zoals mijn vader het heeft gezegd. Je zult me niet meer zien.

Mélisande:
Zeg dat niet, Pelléas..., ik zal je altijd zien; ik zal altijd naar je uitkijken.

Pelléas:
Je zult tevergeefs uitkijken..., ik zal zo ver weg zijn, dat je me niet meer kunt zien.

Mélisande:
Wat is er gebeurd, Pelléas? Ik begrijp niet meer wat je zegt.

Pelléas:
Ga nu weg; laten we uit elkaar gaan. Ik hoor praten achter deze deur.

(Hij verlaat het vertrek)

Toneel 2

(Arkel komt binnen)

Arkel:
[5] Nu de vader van Pelléas gered is en de ziekte, die oude dienaar van de dood, het kasteel heeft verlaten, zullen eindelijk wat vreugde en een beetje zon in het huis weerkeren... Het werd tijd! Want sinds jouw komst is het alsof wij fluisterend rond een gesloten vertrek hebben geslopen. En ik had echt medelijden met je, Mélisande. Ik bekeek je, daar was je, zorgeloos misschien, maar met de vreemde, verwarde uitdrukking van iemand die steeds maar weer een groot ongeluk verwachtte; in de zon, in een mooie tuin. Ik kan het niet uitleggen, maar ik was verdrietig je zo te zien, want je bent veel te jong en te mooi om al dag en nacht onder de adem van de dood te leven. Maar nu gaat dat alles veranderen. Op mijn leeftijd, en dat is misschien wel de meest zekere vrucht van mijn leven, op mijn leeftijd heb ik een zeker vertrouwen in het verloop van gebeurtenissen verworven, en ik heb steeds weer gezien dat alle jonge en mooie wezens jonge, mooie en gelukkige gebeurtenissen om zich heen schiepen. En nu ben jij het, die de poort gaat openen naar de nieuwe era die ik voorzie.. Kom hier, waarom blijf je daar staan zonder te antwoorden en zonder je ogen op te slaan? Ik heb

je tot nu toe maar eenmaal gekust, op de dag dat je aankwam, grijsaards hebben echter nodig zo nu en dan het voorhoofd van een vrouw of de wang van een kind met hun lippen aan te raken, om te blijven geloven in de frisheid van het leven en om de dreiging van de dood even te verdrijven. Ben je bang voor mijn oude lippen? Wat heb ik deze maanden een medelijden met je gehad...

Mélisande:
Grootvader, ik was niet ongelukkig.

Arkel:
Laat me je een ogenblik bekijken, zo, van heel dichtbij. Men heeft zoveel behoefte aan schoonheid, aan de rand van de dood.

(Golaud komt binnen)

Golaud:
[6] Pelléas vertrekt vanavond.

Arkel:
Je hebt bloed op je voorhoofd. Wat heb je gedaan?

Golaud:
Niets, niets... Ik ben door een doornhaag gelopen.

Mélisande:
Buig het hoofd een beetje, heer... Ik ga uw voorhoofd afvegen.

(Golaud duwt haar terug)

Golaud:
Ik wil niet dat je me aanraakt, hoor je? Ga weg! Ik praat niet met je. Waar is mijn zwaard? Ik kwam mijn zwaard zoeken.

Mélisande:
Hier, op de bidstoel.

Golaud:
Breng het hier.

(Hij wendt zich tot Arkel)

Ze hebben weer een boer gevonden die van honger is gestorven, langs de kust. Je zou zeggen dat ze allen onder onze ogen willen sterven.

(Tot Mélisande:)

Nou, mijn zwaard? Waarom beeft u zo? Ik ga u niet doden. Ik wilde alleen maar de kling nakijken. Ik gebruik het zwaard niet voor zulke doeleinden. Waarom bekijkt u me alsof ik een bedelaar ben? Ik kom u niet om een aalmoes vragen.

U hoopt iets in mijn ogen te zien zonder dat ik iets in de uwe zie? Denkt u dat ik iets weet?

(Tot Arkel:)

Kijkt u naar deze grote ogen... Je zou zeggen dat ze trots zijn op hun pracht.

Arkel:

Ik zie er niets dan een grote onschuld in.

Golaud:

Een grote onschuld! Ze zijn groter dan de onschuld! Ze zijn zuiverder dan de ogen van een lam. Ze zouden God les in onschuld kunnen geven! Een grote onschuld! Luister: ik ben er zo dichtbij dat ik de koelte van hun wimpers kan voelen als ze knippen, en toch ben ik minder ver verwijderd van de grote geheimen van het hiernamaals dan van het kleinere geheim van deze ogen! Een grote onschuld! Meer dan onschuld! Je zou denken dat de engelen in de hemel er onophoudelijk een doopsel vieren. Ik ken ze, deze ogen. Ik heb ze aan het werk gezien. Sluit ze! Sluit ze! Of ik zal ze voor lange tijd sluiten!

[7] Zit niet zo met uw hand aan uw keel; ik zeg iets heel eenvoudigs. Ik heb geen bijbedoelingen. Als ik een bijbedoeling had, waarom die dan niet uitspreken? Eh, eh! Probeer niet te vluchten! Hier! Geef me die hand! Ha! Uw handen zijn veel te heet... Maak dat u wegkomt! Uw vlees staat me tegen! Maak dat u wegkomt! Nu is het geen vluchten meer.

(Hij grijpt haar bij het haar)

Je zult me volgen op je knieën! Op je knieën voor mij! Haha, uw lange haren dienen eindelijk ergens toe. Naar rechts en dan naar links! Naar links en dan naar rechts! Absalom! Absalom! Naar voren! Achteruit! Omlaag op de grond... Kijk dan, kijk dan, ik lach al als een oude man... Hahaha!

(Arkel stapt naar voren)

Arkel:

Golaud!

(Golaud wordt plotseling kalm)

Golaud:

U doet maar wat u wilt, begrijpt u! Ik hecht daar geen enkel belang aan. Ik ben te oud, en bovendien ben ik geen spion. Ik wacht op de kans; en dan... O, dan! Gewoon omdat dat het gebruik is; gewoon omdat dat het gebruik is.

(Hij verlaat het toneel)

Arkel:

Wat heeft hij toch? Is hij dronken?

Mélisande: *(in tranen)*

Nee, nee, maar hij houdt niet meer van me... ik ben niet gelukkig...

Arkel:

Als ik God was, zou ik medelijden hebben met het hart van de mannen.

Toneel 3: Een bron in het park.

(De kleine Yniold probeert een stuk rots van zijn plaats te krijgen)

Yniold:

[9] O! Deze steen is zwaar... Hij is zwaarder dan ik... Hij is zwaarder dan de hele wereld. Hij is zwaarder dan alles... Ik zie mijn gouden bal tussen de rots en deze stoute steen, maar ik kan er niet bijkomen. Mijn armpje is niet lang genoeg. En deze steen wil niet worden opgetild. Je zou denken dat hij wortels in de aarde heeft...

(In de verte klinkt het geblaat van een schaapskudde)

O! O! Ik hoor de schapen huilen! Er is geen zon meer... Daar komen ze aan, de kleine schapen; daar komen ze aan. Daar zijn ze! Daar zijn ze! Ze zijn bang voor het donker. Ze dringen tegen elkaar aan, ze dringen tegen elkaar aan! Ze huilen, en ze lopen hard! Er zijn er die naar rechts willen afslaan. Ze willen allemaal naar rechts. Ze kunnen niet! De herder gooit ze met aarde. O, o, ze gaan hier langs komen. Ik krijg ze van dichtbij te zien. Wat zijn het er veel! Nu zijn ze allemaal stil... Herder, waarom zeggen ze niets meer?

Herder: *(Van achter de coulissen:)*

Omdat dit de weg naar de stal niet is.

Yniold:

Waar gaan ze heen, herder? Herder? Waar gaan ze heen? Hij hoort me niet meer, ze zijn al te ver weg. Ze maken geen herrie meer. Dit is niet de weg naar de stal. Waar gaan ze vannacht slapen? O! O! Het wordt te donker... Ik ga iemand wat zeggen.

(Hij gaat weg)

Toneel 4.

(Pelléas komt op)

Pelléas:

[10] Dit is de laatste avond... de laatste avond. Eens moet alles eindigen... Ik heb gespeeld als een kind rond iets waar ik geen vermoeden van had. Ik heb, al dromend, rond de valstrikken van het noodlot gespeeld. Wie heeft mij plotseling wakker gemaakt? Ik ga vluchten, schreeuwend van blijdschap en verdriet, als een blinde die de brand in zijn huis ontvlucht. Ik zal haar zeggen dat ik wegga... Het is laat, ze komt niet. Ik kan beter gaan zonder haar gedag te zeggen. Ik moet deze keer goed naar haar kijken... Er zijn dingen die ik me niet meer herinner... Je zou op sommige momenten zeggen dat ik haar al honderd jaar niet meer heb gezien... En ik heb nog niet naar haar oogopslag gekeken.

Er rest mij niets als ik zo wegga... En al die herinneringen... Het is alsof ik een beetje water in een tas van neteldoek meedraag. Ik moet haar een laatste maal zien, tot in het diepste van haar hart...

Ik moet haar alles zeggen wat ik nog niet gezegd heb.

(Mélisande verschijnt)

Mélisande:

Pelléas!

Pelléas:

Mélisande! Ben jij het, Mélisande?

Mélisande:

Ja.

Pelléas:

Kom hier, blijf niet aan de rand van het maanlicht staan. Kom hier, we hebben elkaar zoveel te vertellen... Kom hier, in de schaduw van de linde.

Mélisande:

Laat me in het licht blijven.

Pelléas:

Ze zouden ons vanuit de ramen van de toren kunnen zien. Kom hier; hier hebben we niets te vrezen. Kijk uit, men zou ons kunnen zien!

Mélisande:

Ik wil dat ze me zien.

Pelléas:

Wat heb je toch? Heb je kunnen weggaan zonder dat iemand het heeft gemerkt?

Mélisande:

Ja, uw broer sliep.

Pelléas:

Het is laat, binnen een uur gaan ze de poorten sluiten. We moeten uitkijken. Waarom ben je zo laat gekomen?

Mélisande:

Uw broer had een nare droom. En toen bleef mijn jurk aan de nagels van de poort haken. Kijk, hij is gescheurd. Ik heb al die tijd verloren en ik heb gerend...

Pelléas:

Mijn arme Mélisande! Ik ben bijna bang om je aan te raken. Je bent nog steeds buiten adem, als een opgejaagde vogel. Heb je dat allemaal voor mij gedaan? Ik hoor je hart kloppen alsof het het mijne was. Kom hier, dichterbij me.

Mélisande:

Waarom lacht u?

Pelléas:

Ik lach niet; of anders lach ik van vreugde zonder het te weten... Er is meer reden om te huilen.

Mélisande:

[11] Het is lang geleden dat we hier zijn gekomen. Ik herinner me...

Pelléas:

Ja... heel wat maanden geleden. Toen wist ik niet... Weet je waarom ik je heb

gevraagd vanavond te komen?

Mélisande:
Nee.

Pelléas:
Dit is misschien de laatste keer dat ik je zie. Ik ga weg, voor altijd.

Mélisande:
Waarom zeg je altijd dat je weggaat?

Pelléas:
Moet ik je zeggen wat je al weet? Weet je niet wat ik je ga zeggen?

Mélisande:
Maar nee, nee; ik weet van niets.

Pelléas:
Je weet niet waarom ik moet heengaan? Je weet niet dat dat is omdat ik...

(hij slaat zijn armen om haar heen)

... van je houd.

Mélisande: *(met zachte stem)*
Ik houd ook van jou.

Pelléas:
O! Wat zei je daar, Mélisande! Ik heb het bijna niet gehoord! Het ijs is met rood gloeiend ijzer opengebroken! Je zegt dat met een stem die vanaf het einde van de wereld komt! Ik heb je nauwelijks gehoord... Je houdt van me? Jij houdt ook van mij? Sinds wanneer houd je van me?

Mélisande:
Altijd al... Vanaf dat ik je heb gezien.

Pelléas:
[12] Het is alsof je stem in de lente van over de zee is gekomen. Ik had hem tot op dit moment nog niet gehoord. Het is alsof er regen op mijn hart is gevallen. Je zegt dit zo vrijuit! Als een engel die men ondervraagt... Ik kan je niet geloven, Mélisande. Waarom zou je van me houden? Maar waarom houd je van me? Is het waar wat je zegt? Je bedriegt me niet? Je liegt niet een beetje om me te laten glimlachen?

Mélisande:
Nee, ik vertel nooit leugens, ik lieg alleen tegen je broer.

Pelléas:
O! Hoe je dat zegt! Je stem! Je stem! Hij is helderder en frisser dan water! Als zuiver water op mijn lippen... Als zuiver water op mijn handen... Geef mij, geef mij je handen. O! Wat zijn je handen klein! Ik wist niet dat je zo mooi was! Ik had vóór jou nog nooit iets zo moois gezien...
Ik was rusteloos, ik zocht overal in het huis... Ik zocht overal op het land en ik vond er de schoonheid niet... En nu heb ik haar gevonden... ik heb jou gevonden... Ik geloof niet dat er op aarde een mooiere vrouw te vinden is! Waar ben je? Ik hoor je niet meer ademen.

Mélisande:
Dat komt doordat ik naar je kijk.

Pelléas:
Waarom kijk je me zo ernstig aan? We staan hier maar in de schaduw. Het is te donker onder deze boom. Kom in het licht. We kunnen niet zien hoe gelukkig we zijn. Kom, kom, er rest ons nog maar zo weinig tijd.

Mélisande:
Nee, nee, laten we hier blijven... In het donker ben ik veel dichterbij je.

Pelléas:
Waar zijn je ogen? Je ontloopt me toch niet? Je denkt op het ogenblik niet aan mij.

Mélisande:
Toch wel, ik denk alleen maar aan jou.

Pelléas:
Je keek ergens anders naar.

Mélisande:
Ik zag je ergens anders.

Pelléas:
Je bent afwezig... Wat heb je toch? Je lijkt me niet gelukkig.

Mélisande:
Oh ja, ik ben gelukkig, maar ook triest.

Pelléas:
[13] Wat is dat voor een geluid? Ze sluiten de poorten.

Mélisande:
Ja, ze hebben de poorten gesloten.

Pelléas:
We kunnen niet meer naar binnen! Hoor je de grendels? Luister, luister... de zware kettingen! Het is te laat, het is te laat!

Mélisande:
Des te beter! Des te beter!

Pelléas:
Jij? Wel, kijk aan... Wij zijn het nu niet zelf meer die het willen! Alles is verloren, alles is gered! Deze avond is gered! Kijk, kijk... mijn hart klopt als een razende, tot diep in mijn keel.

(hij omhelst haar)

Luister! Mijn hart staat op het punt me te verstikken... Kom! O, wat is het mooi in het donker!

Mélisande:
Er is iemand achter ons...

Pelléas:
Ik zie niemand.

Mélisande:
Ik heb een geluid gehoord.

Pelléas:
Ik hoor alleen maar je hart in de duisternis.

Mélisande:
Ik hoorde de dode bladeren ritselen.

Pelléas:
Het is de wind die opeens stil viel. Hij is gaan liggen toen we elkaar omhelsden.

Mélisande:
Wat zijn onze schaduwen groot, vanavond!

Pelléas:
Ze verstrengelen zich tot achter in de tuin! O! Daar, ver van ons, omhelzen ze elkaar! Kijk! Kijk!

Mélisande: *(met verstikte stem)*
O! Hij staat achter een boom!

Pelléas:
Wie?

Mélisande:
Golaud!

Pelléas:
Golaud? Waar dan? Ik zie niets.

Mélisande:
Daar... aan het eind van onze schaduwen.

Pelléas:
Ja, ja; ik heb hem gezien... We moeten ons niet plotseling omkeren.

Mélisande:
Hij heeft zijn zwaard.

Pelléas:
Ik heb het mijne niet.

Mélisande:
Hij heeft gezien hoe we elkaar kusten.

Pelléas:
Hij weet niet dat wij hem hebben gezien. Beweeg niet; draai je hoofd niet om. Hij zou op ons afstormen. Hij observeert ons. Hij staat nog roerloos. Loop weg, ga hier onmiddellijk vandaan. Ik zal op hem wachten, ik zal hem tegenhouden.

Mélisande:
Nee! Nee!

Pelléas:
Ga er vandoor! Hij heeft alles gezien. Hij zal ons doden!

Mélisande:
Des te beter! Des te beter!

Pelléas:
Hij komt er aan! Je mond! Je mond!

Mélisande:
Ja! Ja! Ja!

(ze kussen elkaar hartstochtelijk)

Pelléas:
O! O! Alle sterren dalen op me neer!

Mélisande:
Ook op mij! Ook op mij!

Pelléas:
Nog eens! Nog eens! Geef, geef...

Mélisande:
Alles! Alles! Alles!

(Golaud stort zich op hen met het zwaard in de hand en steekt Pelléas neer, die naast de bron in elkaar zakt)

(vol ontzetting rent Mélisande weg)

Mélisande: *(hijgend)*
O! O! Ik heb de moed niet! Ik heb de moed niet! Ach!

(Golaud volgt haar zwijgend door het bos)

VIJFDE BEDRIJF

Toneel 1: Een kamer in het kasteel.

(Arkel, Golaud en de dokter staan bij elkaar in een hoek van de kamer; Mélisande ligt op bed)

De dokter:
[14] Ze kan niet aan deze kleine verwonding sterven; een vogel zou er nog niet aan doodgaan. U bent het dus niet, die haar heeft gedood, geachte heer; weest u dus maar niet zo bedroefd. En bovendien, het staat niet vast dat wij haar niet kunnen redden.

Arkel:
Nee, nee; het lijkt me dat we ongewild te lang zwijgen in haar kamer; dat is geen goed teken. Kijk hoe ze slaapt... zo stil, zo stil... Je zou zeggen dat haar ziel voor altijd verkild is.

Golaud:
Ik heb zonder reden gedood! Zou dat zelfs stenen niet aan het huilen maken! Ze hebben elkaar omhelsd, als kinderen... Zij waren als broer en zus. En ik, ik kwam plotseling... ik deed het ondanks mijzelf, ziet U, ik deed het ondanks mijzelf.

De dokter:
[15] Let op, ik geloof dat ze ontwaakt.

Mélisande:
Doe het raam open, doe het raam open...

Arkel:
Wil je dat ik dit raampje open, Mélisande?

Mélisande:
Nee, nee, het grote raam... het is om te kunnen zien...

Arkel:
Is de lucht vanuit zee deze avond niet te koud?

De dokter:
Doe het, doe het...

Mélisande:
Dank u. Is dat de zon die ondergaat?

Arkel:
Ja; dat is de zon die ondergaat in de zee; het is laat. Hoe voel je je, Mélisande?

Mélisande:

Goed, goed. Waarom vraagt u dat? Ik ben nog nooit gezonder geweest. Toch lijkt het me dat ik iets weet...

Arkel:

Wat zeg je? Ik begrijp je niet.

Mélisande:

Ik begrijp ook niet wat ik allemaal zeg, ziet u. Ik weet niet wat ik zeg. Ik weet niet wat ik weet. Ik zeg niet meer wat ik wil zeggen.

Arkel:

Toch wel, toch wel! Ik ben dolblij je zo te horen spreken; je hebt de laatste dagen wat geijld, en ze begrepen je niet meer. Maar nu is dat allemaal ver weg.

Mélisande:

Ik weet niet... Bent u alleen in de kamer, grootvader?

Arkel:

Nee, de dokter die je beter heeft gemaakt is er ook.

Mélisande:

O...

Arkel:

En dan is er nog iemand...

Mélisande:

Wie is het?

Arkel:

Het is... Je moet niet bang worden. Hij wil je niet het minste kwaad doen, wees daar zeker van... Als je bang bent, gaat hij weg... Hij is erg ongelukkig.

Mélisande:

Wie is het?

Arkel:

Het is... het is je echtgenoot. Het is Golaud.

Mélisande:

Is Golaud hier? Waarom komt hij niet naar me toe?

Golaud:

(gaat schoorvoetend naar het bed)

Mélisande... Mélisande...

Mélisande:

Bent u het, Golaud? Ik herkende u bijna niet. Dat komt doordat de avondzon in mijn ogen heb schijnt. Waarom kijkt u opzij? U bent magerder en ouder geworden. Is het lang geleden dat we elkaar hebben gezien?

Golaud:

(richt zich tot Arkel en de dokter)

Willen jullie even weggaan, mijn arme vrienden? Ik laat de deur wijd open... slechts een kort ogenblik. Ik wil haar iets vertellen, anders kan ik niet rustig sterven. Willen jullie? Jullie kunnen zo dadelijk terugkomen. Weiger me dit niet... ik ben een ongelukkige.

(Arkel en de dokter verlaten het vertrek)

[16] Mélisande, heb je evenveel medelijden met mij als ik met jou? Mélisande, vergeef je me? Mélisande?

Mélisande:

Ja, ja, ik vergeef je... Wat valt er te vergeven?

Golaud:

Ik heb je zoveel verdriet gedaan, Mélisande. Ik kan je niet uitleggen hoeveel verdriet ik je heb gedaan. Maar ik zie het, ik zie het nu duidelijk... vanaf de eerste dag. En het is allemaal mijn schuld, alles wat er is gebeurd, alles wat er gaat gebeuren. Als ik het onder woorden kon brengen, zou je het net zo zien als ik. Het is me duidelijk, het is me helemaal duidelijk! Maar ik hield zo van je! Ik hield zo veel van je! Maar nu gaat er iemand sterven... Ik ben het, die sterven gaat... En ik zou willen weten, ik zou je willen vragen... Zul je het me niet verwijten? Men moet de waarheid spreken tegen iemand die gaat sterven. Hij moet de waarheid kennen, anders kan hij niet in vrede rusten... Zweer je me de waarheid te vertellen?

Mélisande:

Ja.

Golaud:

Heb je van Pelléas gehouden?

Mélisande:

O ja, ik hield van hem. Waar is hij?

Golaud:

Begrijp je het niet? Wil je me niet begrijpen? Mij dunkt... mij dunkt... Goed dan... kijk. Ik vraag je of je een verboden liefde met hem hebt gehad. Heb je..., hebben jullie je daaraan schuldig gemaakt? Zeg het, zeg het, ja, ja, ja.

Mélisande:

[17] Nee, nee, we hebben ons daar niet aan schuldig gemaakt, waarom vraag je dat?

Golaud:

Mélisande! Vertel me in godsnaam de waarheid!

Mélisande:

Waarom heb ik niet de waarheid gezegd?

Golaud:

Lieg niet zo, op het moment van sterven!

Mélisande:

Wie gaat er dan dood? Ben ik het?

Golaud:

Jij. Jij en ik, ik ook, na jou! En we moeten de waarheid kennen. We moeten eindelijk de waarheid kennen, hoor je? Vertel me alles! Ik vergeef je alles!

Mélisande:

Waarom ga ik sterven? Ik wist dat niet.

Golaud:

Je weet het nu... Het is tijd! Snel! Snel! De waarheid! De waarheid!

Mélisande:

De waarheid... de waarheid...

Golaud:

Waar ben je, Mélisande? Waar ben je? Dit is niet natuurlijk! Mélisande! Waar ben je?

(hij ziet Arkel en de dokter in de deuropening)

Ja, ja, u kunt weer binnenkomen. Ik weet niets, het is zinloos... zij is reeds te ver van ons heen... Ik zal het nooit weten! Ik zal hier sterven als een blinde!

Arkel:

[18] Wat heeft u gedaan? U zult haar nog doden.

Golaud:

Ik heb haar al gedood.

Arkel:

Mélisande...

Mélisande:

Bent u het, grootvader?

Arkel:

Ja, mijn dochter, wat wil je dat ik doe?

Mélisande:

Is het waar, dat de winter begint?

Arkel:

Waarom vraag je dat?

Mélisande:

Omdat het koud is en er geen bladeren meer zijn...

Arkel:

Heb je het koud? Wil je dat ze de ramen dichtdoen?

Mélisande:

Nee... pas als de zon in de zee is gezakt. Hij gaat langzaam onder: dus de winter is toch begonnen?

Arkel:

Je houdt niet van de winter?

Mélisande:

O nee! Ik ben bang van kou. Ik ben zo bang voor die bittere kou.

Arkel:
Voel je je beter?

Mélisande:
Ja, ja, ik heb dat onrustige gevoel niet meer zo.

Arkel:
Wil je je kindje zien?

Mélisande:
Welk kind?

Arkel:
Jouw kind. Je dochtertje.

Mélisande:
Waar is ze?

Arkel:
Hier.

Mélisande:
Dit is vreemd... ik kan mijn armen niet optillen om haar aan te nemen.

Arkel:
Dat komt doordat je nog heel zwak bent. Ik zal haar zelf vasthouden: kijk.

Mélisande:
Ze lacht niet. Ze is klein. Ze gaat ook huilen. Ik heb medelijden met haar.

(geleidelijk aan komen er steeds meer dienstmeisjes van het kasteel de kamer binnen; ze stellen zich zwijgend tegen de achtermuur op)

Golaud: *(plotseling overeind komend)*
[19] Wat is er? Wat komen al die vrouwen hier doen?

De dokter:
Dat zijn de dienstmeisjes.

Arkel:

Wie heeft ze geroepen?

De dokter:
Ik niet.

Golaud:
Wat komt u hier doen? Niemand heeft om u gevraagd. Wat komt u hier doen? Wat is er toch aan de hand? Geef antwoord!

(de dienstmeisjes blijven zwijgen)

Arkel:
Praat niet te hard. Ze gaat slapen; zij heeft haar ogen gesloten.

Golaud:
Het is niet...?

De dokter:
Nee, nee; kijk, ze ademt.

Arkel:
Haar ogen staan vol tranen. Nu is het haar ziel die weent. Waarom sterkt ze haar armen zo uit? Wat wil ze?

De dokter:
Het is ongetwijfeld naar het kind. Het is de moeder in haar strijd tegen...

Golaud:
Nu? Op dit moment? U móét het zeggen, spreek, spreek...!

De dokter:
Misschien.

Golaud:
Nu aanstonds? O, o! Ik moet haar absoluut iets zeggen...
Mélisande! Mélisande! Laat me alleen! Laat me alleen met haar!

Arkel:
Nee, nee, kom niet dichterbij. Stoor haar niet... Spreek niet meer tegen haar... U weet niet wat de ziel voor iets is...

Golaud:

Het is mijn schuld niet, het is mijn schuld niet!

Arkel:

Rustig... rustig. Nu moeten we met gedempte stem spreken. We mogen haar niet meer verstoren. De menselijke ziel is heel verstild. De menselijke ziel houdt ervan geheel alleen over te gaan. Ze lijdt zo stilletjes. Maar de treurigheid, Golaud, de droefenis van alles wat je ziet. O! O!

(op dit ogenblik zakken alle dienstmeisjes achter in de kamer op hun knieën)

(Arkel draait zich om)

Wat gebeurt er?

De dokter: *(gaat naar het bed en raakt het lichaam aan)*

Ze hebben gelijk...

Arkel:

Ik heb niets gezien. Bent u er zeker van?

De dokter:

O ja.

Arkel:

Ik heb niets gehoord... Zo snel, zo snel. Ze gaat heen zonder iets te zeggen.

(Golaud snikt luid)

Blijf hier niet, Golaud. Ze heeft nu stilte nodig. Kom, kom... Het is verschrikkelijk, maar het is niet uw fout. Ze was zo'n klein wezentje, zo rustig, zo schuchter en zo stil. Het was een arm schepseltje, mysterieus als iedereen. Ze ligt daar als was ze ze het oudere zusje van haar kind. Kom. Het kind moet niet hier in deze kamer blijven. Het moet nu leven in haar plaats. Het is de beurt van het arme kleintje...
